MŰEGYETEM KÖNYVTÁR 1978 OKT 19

VILÁG PROLETÁRJAI, EGYESÜLJETEK!

KÖZGAZDÁSZ

A MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM LAPJA

XX. ÉVFOLYAM, 17. SZÁM ÁRA: 80 FILLÉR 1978. OKTÓBER 19.

A TARTALOMBÓL:

DEZSÉRI KÁLMÁN: A király épp a legválságosabb időszakban ezt a kormányválságot nem tudta megoldani. Félt Károlyit kinevezni. Félt attól a Károlyitól, aki a háború ellen volt és reformokat akart. Félt azt a Károlyit kinevezni, aki az utolsó parlamenti üléseken így beszélt: „A háborút elveszítettük, most az a fontos, hogy a békét ne veszítsük el." HORVÁTH NÓRA: Az óralátogatás csak dolgozatírás, vagy vizsga esetén kötelező. Érdekesség, hogy a különböző tárgyakból az osztályzatok szigorúan titkosak. A jegyeknek azonban nagy jelentősége van, tanulmányi szempontból, mivel csak bizonyos átlag esetén kapnak diplomát, így, ha az átlag nem ér el egy bizonyos szintet, akkor először figyelmeztetik az illetőt, majd próbaidő, azután pedig adott esetben ismétlés, vagy elbocsátás következik. AGG ZOLTÁN: Negyed tizenegykor, már kezdődik a söprögetés, lanyhul a munkatempó. Féltizenegy előtt néhány perccel a nénik pánikszerűen elhagyják a terepet. Valóságos futóversenyt rendeznek. Beballagunk a táborba. Csodák csodájára van melegvíz. Éjfél után már ágyban vagyok. BORSI LÁSZLÓ: Nem old meg semmit önmagában, de segít. Benne van abban, a mondjuk így rendeletrendszerben, ami ezért megkönnyíti a sportvezetők munkáját. Ez a profizmus eddig is megvolt, csak most a sport révén adható juttatást — a NOB amatőr szabályának megfelelően — legalizálták.

Paprika, só, szó, ami szó! (Fotó: Fáth Péter)

bár a gazdaságok elégedettek...

Előljáróban annyit, hogy a cikk a szüret vége előtt készült. Alapja két beszélgetés — Guravi Gyulánéval, a Bács-Kiskun megyei Tanács mezőgazdasági osztálya szakfelügyelőjével és Vadász Istvánnal, a rektori titkárság vezetőjével, aki a szüret szervezését irányította —, egy szüreti túra — melynek során az elsősök bugaci és kiskunfélegyházi táborában jártam —, apró beszélgetés egy pár itthon maradottal, kíváncsiság, kérdezősködés. Az itt felvetett gondolatok nem akarják helyettesíteni a szüret értékelését, csupán segíteni próbálják azt.

— A múlt tanév végén a Bács-Kiskun megyei Tanácscsal kötöttünk együttműködési szerződést, amely tudományos, szakmai együttműködésre, a hallgatók elhelyezésére terjed ki. Ennek egyik pontja, hogy a Bács-Kiskun megyei Tanács gazdaságaiban munkalehetőséget biztosít, illetve az egyetem részt vesz az őszi betakarítási munkákban.

Az eredeti megállapodás szerint szerettük volna, hogy az egyetem a tanévkezdés előtt vegyen részt a betakarítási munkákban, s így a szorgalmi időszak megszakítás nélkül folyhatott volna.

— Mi volt ennek az akadálya?

— Ez nem sikerült most az első évben, nyilván szervezési problémák voltak, más egyetemek — akikkel szintén szerződést kötött a tanács —, kérték, hogy arra az időre tegyék őket.

(Vadász István)

— Jobban szerettük volna, ha sikerül szeptemberre tenni a csoportot. Ennek némi objektív akadálya volt. Összehívtunk mi egy megbeszélést a gazdaságokkal, de akkor nagyon hirtelen közbejött az egyetemen valami (mint később megtudtam a vakolathullás), ami miatt az egyetem képviselője nem vett ezen részt. A gazdaságok bizonytalannak tartották, hogy a későbbiekben sikerül-e megállapodni. Más egyetemek is megkeresték a gazdaságokat, s mivel az idő sürgetett, a gazdaságok a biztosabbnak ígérkező munkaerőt nagyon gyorsan lekötötték.

(Guravi Gyuláné)

Az egyetem 1600 diákra kötött szerződést, számítva arra, hogy vannak betegek, külföldiek, s olyanok, akiknek egyéb elfoglaltságuk van.

A beosztás megtörtént annak rendje, módja szerint. (?) Ezek után derült ki, hogy egyes táborok csak jóval kevesebb diákot fogadnak.

— Hogyan fordulhatott ez elő? Hiszen a megyei gazdaságok a diákok nélkül képtelenek volnának a terményt betakarítani, s idén ősszel is ez idáig nem kevesebb, mint négyezer diák segítette őket, pedig a munkák még nem fejeződtek be.

— Ez a gazdaság hibája miatt következett be a Kalocsai Agráripari Egyesülésnél. Paprika- és almabetakarítás lett volna a munka, de az almaszüretet előbb befejezték az általános iskolások segítségével, a paprika pedig még nem érett meg. Ezt két héttel előbb is látniuk kellett volna, de csak a levonulás előtt négy nappal jelentették be.

(Guravi Gyuláné)

Az ide beosztott ipar karosoknak a többi táborokban biztosítottak helyet és munkát. Minden bizonnyal még így is kevesebb hallgató ment minden táborba, mint amennyire a szerződést kötötték.

Végül is a hallgatók megérkeztek a táborokba (már aki), vasárnaptól, illetve hétfőtől kezdve dolgoztak a gazdaságokban.

A teljesítmények jobbak, mint az előző években. A kiskunfélegyházi táborban például a legalacsonyabb teljesítmény 10 Ft/fő/nap volt, a legmagasabb viszont 168. A többi helyeken is átlagban 100 százalék fölötti az eredmény, a Kalocsai Konzervgyárban dolgozó iparosok 110 százalék körül teljesítenek. Problémák szinte mindenhol vannak: szőlő helyett krumplit kell szedni, rossz a kaja, nincs stúdió, késik az ebéd, nincs erősítő, korán kell kelni, szóval a szokásosak. A tényleges bajokat általában orvosolták, a jó szándék meg volt a gazdaságok részéről, a hangulat nem emiatt romlott el. Kirívó példaként említették

(Folytatás a 3. oldalon)

Védünk, védekezünk

Bizonyos szempontból ez a vizsga is olyan, mint a többi. Székek, táskák, sötétruhás diákcsoportok ajtónyílásra várva, enyhe feszültség a levegőben. Van, aki — legalábbis látszatra — angyali nyugalommal üldögél, más, aki az ideges vizsgázók típusába tartozik, most is egyik cigiről gyújt a másikra. Közben — magamagán is csodálkozva — magyarázza, hogy négy év alatt is képtelen volt hozzászokni a vizsgákhoz, különösebb tét nélküli beszámolón sem tudott soha vizsgaláz nélkül átesni. Most is ideges, pedig... Pedig ez a vizsga mégiscsak más mint a többi. Nemcsak azért, mert ez az utolsó, de jellegében is más. Talán úgy lehetne megfogalmazni, hogy kevésbé számonkérő, inkább értékelő, lezáró, összegező beszélgetés. Államvizsga.

A bizottság elnöke Tatár József, a Pamutnyomóipari Vállalat — népszerű nevén Panyova — vezérigazgatója, tagjai Nemény Vilmos, az OT Tervgazdasági Intézetének főelőadója, egyetemünk félállású docense, valamint Kovács Sándor, az ipari üzemszervezési tanszék docense. A védők iparosok. Tóth Gyula, a számviteli tanszék docense éppen távozni készül, az ő szakszeminaristája már végzett. A diplomamunkáját, amit az önköltségszámítás a Helyközi Távbeszélőnél témából írt — a Posta öszntöndíjasa — kicsit ellezserkedte —, de itt most nagyon szépen szerepelt, s így sikerült javítania. Az éppen felelő K. H. I. viszont aligha fog, pedig lenne mit, hiszen diplomamunkája mindkét bírálónál kettes minősítést kapott. A terjedelmes, alapos bírálatokkal, amelyek súlyos kifogásokat tartalmaznak, egyetért, mint mondja, sajnos már nem állt módjában kornigálni. Ami ennél is súlyosabb hiba viszont, olyan közismert, iránymutató dolgokról, mint a legutóbbi KB-határozatok is csak nagy általánosságban, az átlagos újságolvasó szintjén referál. Konkrét kérdésekre, hogy pl. miképpen kell meghatározni, hogy mi az, ami fejlesztendő és mi nem, ismer-e erre vonatkozóan valamiféle irányelvet — a válasz hallgatás.

— Olvasta a Népszabadság néhány héttel ezelőtti vasárnapi számában a Huszár-interjút? — teszi fel reménykedve az utolsó kérdést az elnök.

— Sajnos még nem volt módomban.

— Olvassa el utólag, mert nagyon fontos, a következő évek gazdasági stratégiáját meghatározó dolgokról van benne szó. Nem elég egy bizonyos szűk szakterületet ismerni, bele kell illeszteni azt a makrokörülményekbe, a napi gazdasági gyakorlat függvényében is látni kell a dolgokat — hangzik az intő figyelmeztetés, s amikor a vizsgázó távozik, a bizottság tanácstalan. Mint kiderült, ez már a második nekifutása volt, az elsőnél alig sikeresebb. Hallgassuk meg a többieket, s utána döntsünk — egyeznek meg végül.

Még négyen vannak hátra. Az ő feleleteik — szerencsére — nem hasonlítanak az előbbiekben leírthoz. G. J. alapos ismeretek birtokában magyarázza, hogy milyen hatásokra változik a vállalati struktúra. N. K. világos, lényegretörő, frappáns választ ad arra, hogy miért és menynyiben nem ért egyet az egyik bíráló véleményével. Kicsit meglepődik, amikor a bizottság elnöke néhány perc múlva megköszöni válaszát.

— Nem az idő a lényeg, hanem a tartalom — mondja Tatár József mosolyogva. A bizottság tagjai elismerően néznek össze — érti a dolgát. És nagyon becsülendő, hogy nem másolta le a tanszékvezető álláspontját, hanem más oldalról megközelítve a kérdést, önálló véleményt fejt ki.

K. J. lépésről lépésre, következetes logikával elemzi vége felé, hogy milyen tényezők korlátozzák a hatékonyabb belső érdekeltségi rendszer kialakulását egy bizonyos vállalatnál. Az elméleti és gyakorlati ismeretek összhangja nyilvánvaló.

— Ha visszaélhetnék helyzetemmel, állásajánlatot tennék ennek a lánynak — mondja Tatár József. — Látatlanban ráígérnék egy ezrest a fizetésére.

— Ez a legnagyobb elismerés egy vállalatvezető részéről — jegyzi meg Kovács Sándor szemmel láthatóan nem kis büszkeséggel.

F. I. az utolsó vizsgázó, a maga csendes, nyugodt hangján hasonlóan stabil ismeretekről ad számot, mint az előző felelő.

Karinthy jó tanulójának felelete jut eszembe ezeknél az utóbbi vizsgáknál. Ünnepélyes légkör, az asztal két oldalán ülők itt is félszavakból értik egymást, egyenrangú partnerek.

Egyetlen kérdés marad nyitva; K. H. I. produktumának értékelése. Itt megoszlanak a vélemények, pro és kontra röpködnek az érvek, végül is úgy döntenek, hogy korábban kellett volna szigorúbbnak lenni, ennek a vizsgának már nincs szűrő funkciója. Átengedik.

Vége a vizsgának, az utolsónak, ami tényleg más volt, mint a többi.

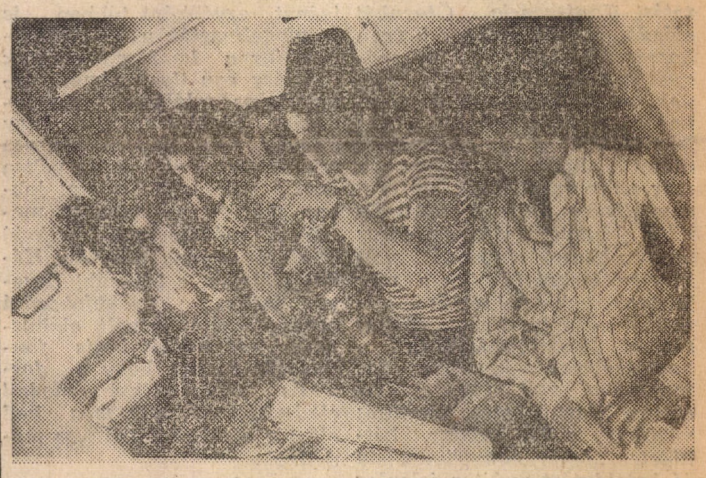

Akik talán a legfáradtabbak lettek a szüret végére, Alamizsnáék

Ketten a szüreti élmunkások közül: Pápai Béla és Gerő Péter (Fotók: Fáth Péter)

II. Értékelemzési konferencia

Tizennégy éve jelent meg Magyarországon az első szakmai cikk az értékelemzésről, rámutatva arra, hogy az egyes országokban milyen nagyszerű lehetőségeket tárnak fel segítségével a termelő munka folyamatában.

A téma fontosságát jól érzékelteti, hogy míg a századforduló óta a termelés műszaki színvonala 1500 százaléknyit fejlődött, addig a vezetés színvonala becslések szerint 60 százalékkal emelkedett.

Amikor azt mérlegeljük, hogy az értékelemzés mit jelent számunkra Magyarországon, tisztában kell lennünk azzal, hogy az értékelemzés sem fog egymagában csodát művelni, de nagy hiba volna, ha nem értékelnénk népgazdasági jelentőségét. A sok jó példa nyomán türelmetlen vállalati igény is mutatkozik az értékelemzés bevezetésére. A közvetlen cél most már módot adni a vállalatoknak, hogy megfelelően fel tudják használni a kínálkozó lehetőségeket.

Ezt segíti az október 16—18. között megrendezésre került II. Értékelemzési Konferencia. Háromszázhetven magyar vállalat, közel 750 szakembere, valamint NDK-beli, csehszlovák, lengyel, osztrák és NSZK-beli szakemberek tanácskoztak három szekcióban. Az előadók között szerepelt dr. Iványi Attila és dr. Kandikó József is.

Lakógyűlés a Kinizsiben

Az idei tanév első lakógyűlése október 2-án zajlott le az egyetem Varga Jenő kollégiumában, amelynek napirendi pontjai között szerepelt a múlt évi kollégiumi munka értékelése és az új DB megválasztása.

Mivel a lakógyűlésen emeletenkénti küldöttek képviselték a kollégistákat (hely hiányában nem vehetett részt mindenki), ezért fontosnak tartjuk, hogy az elhangzott lényegesebb gondolatokat itt is megismételjük.

Az első napirendi pont keretében először *Ortó István, a Rajk László és a Makarenkó utcai kollégiumok tavalyi DB-titkára mondta el beszámolóját.* Komoly feladatokat jelentett a DB-nek, hogy lényegében két kollégiumot kellett összefogni. *Említést tett a tavalyról már ismert Makarenkó utcai gondokról* és felújítási munkákról, ami nagyon érzékenyen érintette az ott lakókat, és a kollégiumi életnek is bizonyos fokig meghatározója volt. Emellett azonban több sikeres kultúrprogramról is beszámolhatott. (Hauman Péter műsora, Marosán György estje, farsangi bál stb.), amelyeknek színhelye éppen a fenti problémák miatt a Rajk László kolesz volt.

Ezután *Bősze László, a Kinizsi kollégium múlt évi DB-titkára számolt be az itt végzett munkáról* és összegezte a tapasztalatokat. Kiemelte többek között, hogy *idén a kollégiumi tagság fordítson még nagyobb figyelmet a tisztaságra, a felszerelés óvására* (TV-szoba, konyhai és mosdóhelyiségek gondos használatára), hiszen a javítási munkák nemcsak hosszadalmasak, hanem elég költségesek is. *Felhívta a figyelmet a kollégiumi díj pontos befizetésére is, amelynek határideje mindig a tárgyhó 5-e.*

A következőkben *Stafira Zsuzsa, a kollégium igazgatója értékelte az elmúlt tanév munkáját.*

A kollégiumi demokratizmus kapcsán *beszélt a DB-tagok és az alapközösségi vezetők kiválasztásáról,* akik az utóbbi években *egy-két kivételtől eltekintve becsülettel helytálltak. Ismertette a kollégiumi felvételek idei — kétlépcsős — rendjét.* Az első lépcsőben a férőhelyek 20 százalékát kellett tartalékolni —, ami 80 magyar hallgató helyét jelentette. Ezekre a helyekre a DB már az első lépcsőben összeállított egy rangsort, amelyet a fellebbezések után szinte egy az egyben el is fogadtak. Ezért észszerűbb lenne a tartalék arányát 5 százalék körül meghúzni, ez mindenki számára kedvezőbb helyzetet jelentene.

A továbbiakban azokról a feladatokról beszélt, amelyek a KISZ-bizottsággal és a kari vezetőségekkel való kapcsolattartás terén időszerűek. Szeretnénk elérni, hogy a kollégiumi munka nagyobb súlyt kapjon az akcióprogramban, kulcsfontosságú lenne, *hogy a kollégiumi képviselet ne csak formális legyen a KISZ-bizottsággal.* Komoly *segítséget kérünk a KISZ-bizottságtól abban, hogy kollégiumaink anyagi eszközeit elkülönítetten kezeljék, és hogy az egyetem nagyobb gondot fordítson a kollégium anyagi-technikai ellátására.*

A szakmai-tanulmányi munka sajnos fehér foltja volt kollégiumunknak. Néhány sikeres próbálkozás — döntési játékok, szakklubok — az utóbbi évben egyre kisebb érdeklődésre épültek.

A szabadidő igényes eltöltése terén viszont *nagyon jó hagyományok alakultak ki* — elég a kollégiumvetélkedőt, a *NEBU-t,* a felélénkült *sporttevékenységet,* a *koleszrádiót* megemlíteni, azonban még itt is vannak kiaknázatlan lehetőségek (pl. a komolyzenei klub, természetjáró kör felújítása).

Az értékelések után több hozzászólás is érkezett. *Érdemes kiemelni a fotószakkörre vonatkozó javaslatot. A lányok közül sokan szeretnék, ha a kollégium varrógépét használni lehetne.*

Részletes felmérés készült a kollégium technikai állapotáról is, reméljük a legégetőbb problémára minél előbb orvoslást kapunk.

Utolsó napirendi pontként került sor *az új DB megválasztására.* A jelölő bizottság munkája során elsősorban azt vette figyelembe, hogy milyen mozgalmi, illetve kollégiumi tapasztalattal rendelkeznek a javasoltak és mennyire érdeklődnek a kollégiumi problémák iránt.

Az újonnan megválasztott DB tagjai a következők lettek:

Titkár: Bősze László; titkárhelyettesek: Nagy János, Dobrai Erzsébet; szervező titkár: Kárpáti Mónika; érdekvédelmis: Nagy Ilona; tanulmányi felelős: Halák Éva; sportfelelősök: Perkó István, Kersánszky György; stúdiós: Ortó István; külföldiek képviselője: Ivo Ivanov; igazgató: Safira Zsuzsa; nevelőtanárok: Ábrahám Ágota, Karaszek Jutka, Káposzta Sándor, Gáspár Tibor.

Fodróczy Annamária

CEDAMAL

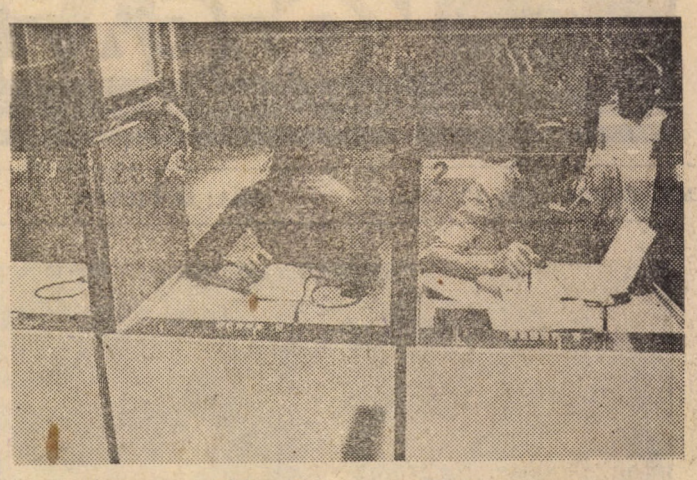

Pillanatkép az angol órán

Fotó: Fáth Péter

Hárompercenként vérátömlesztés

Plakátok, röplapok, transzparensek hirdetik szerte az országban, hogy „a véradás életmentő segítség"! Hiszen mindenki egészséges szeretne maradni, mindenki élni akar... Mindenki igényt tart arra, ha megbetegszik, gondos orvosi kezelésben részesüljön, megkapja a szükséges gyógyszert, s természetesnek tartja, ha vérre van szüksége, hogy ehhez az életmentő gyógyszerhez is hozzájusson — bármikor és bármekkora mennyiségben.

Magyarországon hárompercenként kerül sor egy vérátömlesztésre, ünnepnapokon és munkanapokon, éjjel és nappal egyaránt.

A véradás nélkülözhetetlen a korszerű és a tömeges, ingyenes betegellátásban. A tömeges méretű véradás, a szervezett véradó mozgalom olyan speciális gyógyszerek előállítását teszi lehetővé, melyekkel korábban nem gyógyítható betegségeket lehet megelőzni.

A vérátömlesztés azokban az esetekben is döntő, ahol a betegséget nem lehet gyógyszerekkel, műtéttel vagy sugárral meggyógyítani.

Annak érdekében, hogy sok száz beteg részére nap mint nap, mindig és mindenütt adva legyen a vérrel való gyógyítás lehetősége — százaknak és ezreknek kell évente szervezetten vért adniok.

Egyetemünkön véradás október 31-én (kedden) 9—16-ig lesz a klubban. A Vöröskereszt kéri, hogy, hogy mindenki, aki vért fog adni, előtte reggelizzen, de lehetőleg ne zsírosat.

Számítunk egyetemünk oktatóinak, hallgatóinak és dolgozóinak nagyszámú részvételére!

„Ne háttal menjünk a jövő felé!"

AZ EZERÉVES SZÉKESFEHÉRVÁR látta vendégül a jövőkutatás hazai művelőit október 3-tól 5-ig. A Magyar Tudományos Akadémia és a Szervezési és Vezetési Tudományos Társaság közös szervezésében itt került megrendezésre *a II. Magyar Jövőkutatási Konferencia. Ötvenhét előadó és több mint hetven hozzászóló fejtette ki véleményét a tudományág elméletének, módszertanának és gyakorlati alkalmazásának egyes kérdéseiről.* A jó szervezést dicséri, hogy a résztvevők már előre megkapták az összes előadás teljes szövegét. Ez több előnnyel járt. Egyrészt: az előadóknak elegendő volt kiegészítéseket fűzniük a már leírtakhoz, kiemelhették annak legfontosabbnak tartott megállapításait; másrészt: a hozzászólások színvonala is magasabb volt így, mivel ezekre is fel lehetett készülni; végül: *ez a 800 oldalas, kétkötetes „fehér könyv" nagyon jó betekintést nyújt a jelenleg folyó hazai kutatásokba.*

A konferencia *első felszólalója Szentágothai János,* az MTA elnöke volt, aki azt emelte ki, hogy *társadalmi és gazdasági kényszerpályáinkat csak az „előrelátás" segítségével hagyhatjuk el,* illetve hogy *a fejlődéshez a nagy struktúrák* (településhálózat, iparhálózat, biológiai potenciál) *jövőjének ismerete szükséges.* Az ő felszólalását *a három szekcióvezető főreferátuma követte. Szalai Sándor akadémikus,* az elméleti szekció vezetője *a jövőkutatás jelenéről, a prognózisok emberközpontúságának szükségességéről, a tudományág interdiszciplináris voltáról beszélt.* Az ő előadásában hangzott el egyébként a címben idézett mondat, amely a konferencia mottója is lehetett volna. *Kovács Géza* egyetemünk jövőkutató csoportjának vezetője, aki a gyakorlati alkalmazással foglalkozó szekcióért volt felelős, a *prognózisstruktúrák és tervstruktúrák kapcsolatát elemezte,* kiemelve azt, hogy *a tervezéshez nemcsak a fejlődési tendenciák vizsgálata kell; fontos a jövőképek elkészítése is. Hangsúlyozta a vállalati prognosztika jelentőségét* — ezt az igényt egyébként többen is megfogalmazták a későbbiekben, így *a konferencia egyik ajánlása egy ilyen témájú tudományos találkozó megrendezése.* Végül kifejtette, hogy az eddig használt n-szektoros modellt fel kell hogy váltsa egy, a valóságot sokkal jobban tükröző n-dimenziós modell. A módszertani szekció főreferátumának előadója *Kádas Kálmán,* a Műszaki Egyetem tanára, *a többfokozatú prognózisokról beszélt, aláhúzva az információs bázis fontosságát és azt, hogy a formális matematikai modell elkészítését mindig meg kell előznie a szaktudományos modellnek.*

A nyitó plenáris ülés után megkezdték munkájukat a szekciók. Nagyon *sok érdekes előadás hangzott el,* a hallgatóság igen gyakran küzdött a bőség zavarával, mert egyidőben szeretett volna több szekcióban is jelen lenni (ezt a dilemmát is enyhítette a kiadott „fehér könyv", mivel lehetővé tette, hogy előbb vagy utóbb mindenki minden előadással megismerkedjen). *Egyetemünket hat előadó „képviselte". Korán Imre* a rendszerszemléletről, *Besenyei Lajos,* a vállalati prognosztika módszertanáról, *Nováky Erzsébet* a heurisztikáról, *Hideg Éva* a társadalmi mobilitásról, *Korompai Attila* a regionalitásról, *Csetényi Artur* és a most végzett *Tóth Ferenc* a katasztrófaelméletről tartott előadást. A fenti felsorolás is mutatja, hogy mennyire változatos volt a szekciók tematikája. *A jövőképek illesztésének problémáitól, az erdészeti prognózisok kidolgozásáig. Magyarország energiaigényétől a negatív jelenségek prognosztizálásáig sok minden szóba került — még a pszichológia és a jövőkép kapcsolata, vagy a jövőkép nyelvi-kommunikációs része is.* Szürkeségről, egyhangúságról tehát egyetlen résztvevő sem panaszkodhatott. Éppen a sokféleség miatt igen nehéz röviden összefoglalni a végzett munkát. Segítséget nyújtanak azonban a szekcióvezetők beszámolói, melyek a záró plenáris ülésen hangzottak el.

MÓDSZERTANNAL KAPCSOLATBAN *elsősorban a rendszerelmélet alkalmazásáról, különféle matematikai módszerek felhasználásáról, a prognózisok megbízhatóságáról, kockázatáról, „jóságáról" esett szó.* Az elméleti szekció *a szocialista világmodell szükségességére, a jelen jövőcentrikus vizsgálatára, a negatív jelenségek fontosságára hívta fel a figyelmet.* A gyakorlati alkalmazással foglalkozók is ajánlásokat fogalmaztak meg. Vitát javasoltak a különféle (gazdasági, biológiai stb.) potenciálok kérdéséről: hangsúlyozták, hogy *többet kellene foglalkozni a jövő emberével; szükségesnek tartották a fejlődés fő- és mellékútjainak prognosztizálását, valamint a regionális problémák árnyaltabb kezelését. Ebben a szekcióban vetődött fel a tudományág intézményesülésének gondolata is.*

Zárófelszólalásában *Szántó Lajos,* az MTA Tudományszervezési Csoportjának igazgatója *joggal adhatott hangot elégedettségének.* Bebizonyosodott, hogy valóban *hasznos és szükséges volt a konferencia,* a szervezők és a résztvevők jó munkája eredményeképpen igényes, színvonalas eszmecsere zajlott le. Azzal együtt, hogy nem voltak elkerült témák, *nem volt „kényes" kérdés,* s minden problémáról nyíltan szó esett — *mindvégig jellemző volt az ideológiai tisztaság.*

Fehérváron nem zárult le semmi — sokkal több új feladatot fogalmaztak meg, mint amennyinek a végére pontot tettek. Nem született világraszóló nagy eredmény — ezt nem is várta senki, a konferencia mégis mérföldkő a hazai jövőkutatás történetében, a tudományág, a gyerekkorból az ifjúkorba lépett.

Némethi Gábor

Nemzetközi tudományos vitaülés

Egyetemünk tudományos szocializmus tanszéke és a Varsói Közgazdasági Főiskola politikai tudományok alapja tanszéke, szovjet és csehszlovák elvtársak részvételével október 3-án tudományos vitaülést rendezett „A marxista pártról" címmel, a KMP megalakulásának 60. évfordulója tiszteletére.

Selmeci Lajos PB-titkár megnyitója után Liener Péter tartott előadást, majd kezdetét vette a tudományos vitaülés. Az előadások vitáját Tadeus Stepien, Jolanda Polakowska, Poller Imre, Varsányiné Szabó Mária és Vass László vezette be.

A KÖZGAZDÁSZ következő számában részletes tájékoztatást adunk e tudományos rendezvényről.

Dinnyeszezon vége a Makiban

Szeminárium **Fotók: Fáth Péter**

Sajtófigyelő

Minden egyetemi könyvtár egyik megtisztelő feladata: egyeteme hagyományainak ápolása.

Könyvtárunk már eddig is igyekezett feladatának megfelelni azzal, hogy folyamatosan gyűjtötte az oktatók tolla alól kikerülő könyveket, nyilvántartotta a folyóirat-cikkeket, külön gyűjteménybe helyezte az elfogadott egyetemi doktori, kandidátusi, és akadémai doktori disszertációkat és mindezeket még bibliográfiákban is közzétette. (Az MKKE oktatónak szakirodalmi munkássága; Doktori értekezések a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemen.)

Keveset tudunk azonban arról, hogy mi a hírünk a hazánkban és külföldön. Legfeljebb akkor látjuk, hogy jó a „Sajtónk", ha a napilapok hasábjain az egyetemről, oktatóiról, hallgatóiról valamilyen cikkre, hírre bukkanunk — véletlenül. Éppen ezért a Központi Könyvtár kiterjeszti figyelmét a hazai napilapok cikkeire, híreire. Így nem merülnek a feledés homályába mindennapi életünk eseményei, amelyeket az utókor sokkal nagyobb fáradtsággal gyűjthetne csak össze.

De minden könyvtár elsődleges feladata a mai olvasók szolgálata, tájékoztatása! Rendszeresen jelentkezünk tehát sajtószemlénkkel, amelyet most csupán a hazai lapokból állítunk össze, de rövidesen kiterjesztjük figyelmünket a kezünkbe kerülő külföldi lapokra is — és ebben olvasóink segítségére is támaszkodunk: kérjük, közöljék velünk, ha valamilyen külföldi sajtótermék híradása elkerülte figyelmünket. Így válik teljessé gyűjteményünk — és olvasóink tájékoztatása.

Cikkek

„Nemcsak a módszer, a tudományos szemléletmód is új, Berend T. Ivánnal" írja Szatmári Jenő István „Bemutatjuk Berend T. Iván akadémikust" c. cikkében a Zalai Hírlap augusztus 6-i számában. Az interjú során a rektorunk — világszerte ismert gazdaságtörténész — életével, pályafutásával, elképzeléseivel ismerkedhetünk meg. Dr. Párniczky Gábor egyetemi tanárral „A statisztika új útjai" címmel készített interjút Kovács Dénes a Népszabadság augusztus 10-i számában. A cikkben a statisztika fejlődésének néhány új vonásáról, főleg a számítógépes adatfeldolgozás lehetőségeiről olvashatunk.

Egyetemünk fennállásának 30. évfordulója alkalmából jubileumi tudományos ülésszakot rendeztek 1978. április 11—13. között. Számos hazai és külföldi szakember részvételével a hat munkacsoportban folytatott tanácskozásokon elhangzott előadások, hozzászólások anyagát közli a Közgazdasági Szemle augusztusi száma. Októberben Budapesten volt a II. Értékelemzési Konferencia, melynek szervezői az SZVT és a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Közgazdasági Továbbképző Intézete. (Figyelő augusztus 16.)

Könyvismertető

Tóth Tamás „A vállalati külpiaci politika és eszközei" és a Besenyei Lajos—Gidai Erzsébet—Nováki Erzsébet szerzőhármas „Jövőkutatás, előrejelzés a gyakorlatban" c. könyvéről közöl ismertetést az Ipargazdasági Szemle 1978. 2. száma. — Alapvető műként tartják számon Sárvár monográfiáját. A szerkesztő kollektíva tagja volt Buja János, egyetemünk tudományos munkatársa is. (Vas Népe aug. 6.)

Nagy sikerrel rendezte meg a TIT budapesti szervezete és a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem aug. 7—18. között Budapesten a Közgazdasági Nyári Egyetem-et, melyre négy kontinens 23 országából több mint 100 közgazdasági szakember érkezett.

Oktatás

A program keretében a résztvevők megismerkedhettek hazánk gazdasági életével, gazdaságpolitikájával, irányítási rendszerünk aktuális kérdéseivel — írja többek között a Magyar Nemzet és a Népszabadság aug. 1-i száma.

A 2048/1967. (VIII. 20.) sz. Kormányhatározat szellemében a Közgazdasági Továbbképző Intézet szaktanfolyamok szervezésével járul hozzá az iparjogvédelmi oktatás fejlesztéséhez, hangsúlyozza az Ujítási Lap júl. 20-i száma. Az intézet keretében már hetedik éve folyik szakközgazdász-képzés elméleti tagozat gazdasági szakértői tagozat, valamint vállalatgazdasági tagozat keretében — ad hírt a szakközgazdászképzési formákról a Figyelő aug. 16-i száma. A Veszprémi Napló júl. 26-i száma arról tudósít, hogy milyen nagy segítséget jelent a szövetkezeti dolgozók továbbképzésében az a képzési forma, melyet az Intézet a Fogyasztási Szövetkezetek megyei szövetségével közösen szervez Ajkán és Veszprémben.

Kutatások, szerződések

Egyetemünk tanszékei különböző vizsgálatokban vettek részt. Részt vállalt a közlekedési és hírközlési kutatásokból is egyetemünk, hangzott el a KPM által összehívott tudományos konferencián (Magyar Nemzet júli 12.) A külső kapcsolatok szükségességét és hasznosságát jelzi a Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem és egyetemünk között kötött együttműködési szerződés (Észak-Magyarország aug. 13.), valamint a Csepel Műveknek az ipargazdaságtan tanszékkel 1972-ben, az egyetem Rajk László Szakkollégiumával 1975-ben kötött együttműködési szerződés is. (Csepel aug. 4.).

Dr. Emőd Éva nyug. docens haláláról tudósít a Magyar Nemzet aug. 3-i száma. Egyetemünk volt tanárát intézményünk saját halottjának tekintette.

Csonka Éva

Érik a, hajlik a, bodor a...

„Arat" a brigád

„Kivételes pillanat": pihenő

Fotók: Fáth Péter

Agráros „sztahanovisták" Kalocsán

A másodikos és harmadikos agrár szakos hallgatók szüreti tábora minden várakozást messze felülmúló sikerrel zárult. A felejthetetlen hét eseményeiről, élményeiről távolmaradókat csak sajnálni tudjuk, azt hiszem kivétel nélkül valamennyien.

Szombaton indult útnak a csapat az alföldi kisváros, Kalocsa felé. Pedig hányan voltunk fiúk, akik nem akartunk többé idejönni!

A kalocsai „pályaudvarról" busszal utaztunk lakhelyünkre, a Szelidi-tóhoz. A másodikosok a Kastélyszállóban, a harmadikosok a Kalocsai Paprika üdülőjében szálltak meg. (Ez utóbbiban sikeresebben csavargattuk a melegvíz-csapokat.)

Vasárnap és a többi munkanapokon hajnal ötkor keltünk. Ez kezdetben kisebb morgolódással járt, de a továbbiakban annál nagyobb haszonnal. (Aki nem hiszi, olvassa tovább.) Reggelente sohasem akart eltévedni a busz, bár nagy köd volt. Így hat órakor már a Kalocsai Paprika- és Konzervipari Vállalat gyárkapuján belül találtuk magunkat. Munkánk nem volt éppen szüreti jellegű. Néhányan rakodónak mentek, de a többség két brigádban szalag mellé került, NDK-exportra gyártott, ötliteres üvegekbe töltött savanyúságot dobozoltunk. A norma brigádonként ötven talp elkészítését írta elő. Tehát naponta 3600 üveget kellett a „munkatalpról" levenni — a selejtet nem számolva —, megtörölni, címkézni, dobozolni. Természetesen a 900 dobozt is mi készítettük, címkéztük. Mindezt tizenkét-tizennégy ember végezte...

Már vasárnap majdnem elértük a normát. Hétfőtől viszont olyan verseny kezdődött a két szalag, a két brigád között — melyekben második- és harmadévesek egyaránt szerepeltek —, amilyet régen láthatott az üzem. Többé nem is adtuk 100 százaléknál alább. Ezért tréfásan el is neveztek minket sztahanovistáknak... Hallottam már Matuska (Szilveszter) néven szüretelő, nem közgázos egyetemista brigádról is. Hát mi a sztahanovista jelzőt büszkébben viselhettük. A csúcsot az első szalag érte el, csütörtökön 150 százalékos teljesítménnyel és változatlan jó minőséggel. De ezen a napon született meg a hét leghatékonyabb újítása is, egy másodikos lány révén, aki a dobozcímkézést forradalmasította. Lelkesedésünket még a targoncások is csodálták, akik csak a hét második felére lendültek igazán formába. Ezért hétfőn-kedden állandóan kiabálni kellett értük, hogy hozzák-vigyék már az anyagot.

A munka kettőig tartott. Háromkor már megindult a versenyfutás a csónakokért, a kajakokért és a kétpárevezős kilbotért a Szelidi-tó partján. A napsugaras időjárás, a csodálatos természet feledtette a délelőtti szalagmunka megannyi nehézségét, tökéletes kikapcsolódást nyújtott. Nos, ez az, amiért nem bántuk meg a korai ébresztőt.

Az üdülő hat vízi alkalmatossága legtöbbször kevésnek bizonyult, néha egy-egy ladikban öt embert is megszámoltam. Ezzel együtt felejthetetlen élmény a Szelidi-tavon evezni annak, akinek lakóhelyén csak olyan patak van, amiben legfeljebb papírcsónakokat lehet eresztgetni...

Nyárutó, pontosabban nyárpótló hét lett ez a szelidi vakáció. Háromtól öt óráig napozni is lehetett, bár ez a fény már nem barnított.

De nemcsak evezésből állt a szelidi világ. A szárazföldön például szenvedélyes női-férfi focicsaták dúltak. Kedden este az Alamizsna együttest fogadtuk üdülőnkben, műsoruk végén alig tudtak elszabadulni tőlünk.

Az utolsó estén szalonnasütést rendeztünk. Bár a tűz hamar elporladt, a parázs melege még sokáig ott tartotta a társaságot. A szalonna, a kenyér és a hagyma lecsúsztatásához néhány korty állampusztai muskotály és rizling is segített. Közben elénekeltünk minden fellelhető dallamot, sőt, egyesekhez még új strófákat is költöttünk.

Ellátásunkkal meg voltunk elégedve. Az olajkályha esetenként megmakacsolta magát, néha nem akart lángra lobbanni, egyszer pedig poroltóval kellett körbeállni, de végül is nem robbant fel. A komforthoz hozzátartozott, hogy bennünket, másodikos fiúkat egy kellemes női hang ébresztett reggelente. — Jó reggelt srácok, keljetek fel! — A végén már fel sem keltünk volna nélküle.

Szombaton délig dolgoztunk. A kiváló ebéd után a vállalat vezetői megköszönték munkánkat. Nem is gondoltak arra, hogy ilyen kimagasló teljesítményt fogunk nyújtani. A vállalat — mint mondták — levélben is tájékoztatni fogja az egyetemet az agrár II—III. évfolyam dicséretes munkájáról. Mi másodikosok ennek különösen örülünk, annál is inkább, mivel az agrár II. évfolyamon most jó közösség van kialakulóban. Végül magyar paprikát tartalmazó díszdobozzal leptek meg bennünket. Bár az alapanyag-ellátás nem volt mindig tökéletes, és végeredményben ezt a munkát is lehetne gépesíteni, mégis úgy éreztük, szükség volt a munkánkra.

Balázs Gusztáv

Két műszakban a futószalag mellett

Az általános kar ez évben rendhagyó módon egy helyre ment szüretelni. De ez az együttlét főleg az alvásra szorítkozott, napközben a munka négy részre tagolta a társaságot.

A közelben levő almaválogató gép két műszakban dolgozott. Az első műszak hajnali öt órakor kezdődött, amikor a többiek még rég az igazak álmát aludták. A második éjjel fél tizenegykor fejeződött be, mikor a többiek már rég kikapcsolódtak. Néhány brigád az almásban, mások a szőlőben szüreteltek. Nekem almás napjaim voltak. A futószalag örök élmény marad.

Hajnali hat órakor pattogó induló hangjaira — mint kakaskukorékolásra — ébredek, majd egy álmos hang bemondja: ébresztő! Sokan még alszanak. Néhány perc múlva azonban már megindul az élet, megkezdődnek az ajtócsapkodások. A huzat lágy dallamokat sodor felénk. Minden szám után szpíkerünk vagy elmondja a helvéciai időjárásjelentést vagy részleteket olvas fel az előző Esti Hírlapból. Mivel mi délutánosok vagyunk, nekünk a műsor végén külön — szép álmokat kíván. De kinek van kedve visszafeküdni ezek után?

Fél hétkor reggeli. Abált szalonna, Mackó sajt, tea. Utána bemegyünk Kecskemétre megreggelizni. Olyan álmos vagyok, hogy a franciatúrást képviselőfánknak nézem. Városnézés, újságvásárlás, vissza Helvéciára.

Délelőtt olvasunk, vagy szunyókálunk. Ebéd —, leírhatatlan. Fél kettőkor a csoport maradék része is visszaér Kecskemétről. Kettőkor kezdődik a műszak.

Szeretett brigádvezetőnk, akit távollétében közfelkiáltással választottak meg erre a posztra, néhányunkat a ládaelőkészítőkhöz oszt be. Fél óra múlva felváltanak bennünket a tegnapi ládázók. Majd ők!

Almacsomagolás. Három sor alma, köztük keménypapír. Ha kész, a tetejére faforgácscsal bélelt csomagolópapírt rakunk, majd fedjük ládatetővel. Forgácsból és ládatetőből gyakran hiány van. Másnap a ládák fedését már a szalag végén külön ember végzi.

A futószalagról az almák egyenetlenül jönnek, hol nálunk hol a túloldalon, a baboskendős nénik köreiben gyűlnek össze. Néhányan átmegyünk segíteni.

Minden órában öt perc szünet van. Mint az iskolában, itt is csengetéssel jelzik.

Csengő jelzi azt is, ha valami miatt le kell állni. A néniknél túlcsordulnak az almák. Fél órát állunk.

Rájövünk, hogy a nénik kényelmesen dolgoznak. Azt várják, hogy mi dolgozzunk helyettük is.

Lemegy a nap. Felgyújtják a villanyokat. Hűvösödik. Fel kell venni a pulóvereket. Az alma is egyre hidegebb lesz.

Már várjuk a vacsoraszünetet. Fél hétkor végre csengetnek. Zöldborsófőzeléket hoztak, gyanús külsejű fasírttal. Elég éhesek vagyunk ahhoz, hogy megegyük. Van aki repetázik is.

Hét órakor újult erővel látunk hozzá. Az alma egyre csak jön. A nénik egyre kényelmesebben dolgoznak. Az egyik körben hatan sem bírnak az almákkal, de annyira elterpeszkednek, hogy nem férünk hozzá. Kihasználjuk a szünetet és néhányan elfoglaljuk helyeiket. Érdekes módon az almahegy hamar elfogy.

Kilenc felé egyre jobban hasogat a derekam. Most már nem bosszankodom azon, ha ritkábban jönnek az almák. Na, még egy utolsó roham!

Negyed tizenegykor, már kezdődik a söprögetés, lanyhul a munkatempó. Féltizenegy előtt néhány perccel a nénik pánikszerűen elhagyják a terepet. Valóságos futóversenyt rendeznek. Beballagunk a táborba. Csodák csodájára van melegvíz. Éjfél után már ágyban vagyok.

Másnap almaszüretre küldenek. Ez valóságos üdülés hála a munkaszervezésnek. Ha elmegy egy szállítmány alma, mindig várni kell a traktorra, míg visszaér. Addig napozunk. Állítólag nem mindig volt ez így. Amikor két traktor egymást váltotta, itt is nagy volt a hajtás.

Harmadnap visszatérek a géphez. Első műszakban dolgozunk. A futószalag újra indul...

Agg Zoltán

Nehéz munka, silány program Városföldön

Negyeszre tömött három vagonban, folyosón és peronon félállással állva érkezett meg az I. évfolyam egy része vasárnap Kecskemétre, majd hogy betöltsük feladatunkat, — leszedjük a Városföldi Állami Gazdaság alma- és szőlőtermését. A futóhomok övezte tanyaközpont lett egy hétre az otthonunk.

Már ekkor kétfelé oszlott a társaság, az úgynevezett fűtött, illetve fűtetlen épületbe, amely kettő a első időben kísértetiesen hasonlított egymáshoz: tudniillik abban, hogy egyiket sem lehetett fűteni. A másik szétszakadás a munkahely tekintetében történt; aki helyben maradt és almát válogatott vagy ládát szögelt szerencséje volt: kényelmesebb tempóval, tiszta környezetben jó keresethez jutott, fél négykor már beért a táborhelyre és békésen zuhanyozhatott vagy elsétált a kocsmába. A földeken almaszedés várt ránk — mivel hullott almát szedtünk — térden csúsztunk, másztunk, hogy megtöltsük a gatyrokat. Reggelenként még fél, háromnegyed órát álldogáltunk teherautóra várva — hasznos volt a korai ébresztés, különben ez kimaradt volna az életünkből. Aztán az almaszedést felváltotta a szőlőszüret, amihez reggel és délután negyvennegyven kilométert utazhattunk, és fél öt körüli hazaérkezésünkkor már csak jéghideg vízzel moshattuk le magunkról a ragaszkodóan hozzánk tapadó homokot.

A jó kereset és a norma teljesítése a földeken elég intenzív erőbedobást igényelt, amihez az „üzemanyagot" speciális szakácsművészet szolgáltatta. A reggeliket egyik nap a katonaságtól jól ismert felvágott jelentette, másnap a változatosság kedvéért ugyanez, úgyhogy megunni nem lehetett. A hét első felének ebéd-vacsora kollekciója csontból készült ételek széles skáláját vonultatta fel előttünk. Az első napon még reméltük, hogy a bácskai rizseshús vagy a pörkölt igazi húsból készült, de aztán leleplződött, hogy valójában kockára vágott csontok úszkálnak a tányérban, csontszilánkok társaságában.

A tábor sovány és silány programot kínált. A megígért programok sorra meghiúsultak, a hétfői vetélkedő, a színházlátogatás puszta ígéretek maradtak, s mindössze a kocsma és a tévé csalogatta húségesen az elsőéveseket. Az előbbi nem is hiába, mint azt az esti fel-felhangzó énekszó jelezte a kitaposott úton hazaérkezők szájából. Egyedül az utolsó két estén jelentkezett értelmes ötlettel két öntevékeny csoport, aki vállalta, hogy helyrepofozza a sótlan tábori hangulatot. A csütörtök este elé várakozással tekintőknek mégsem lehetett teljes az örömük, a műsor jó ugyan, de mire a közönség belelkesedett és együtt akart énekelni, szórakozni, addigra vége lett. A pénteki „most mutasd meg" játék és a vetélkedő is tartalmas ötleteket mutatott fel. Mindkét esti program nyílt példája annak, mikor egy csoport nemcsak elutasította az üres ivászatot és az elmúlásba fulladó estéket, hanem akart valami érdemlegeset nyújtani — sikeresen.

Péntektől kezdve kisebb-nagyobb csoportokban indultak meg a hazaszállingózók. Nem sok dolog tarthatta őket vissza, legfeljebb csak amit egy-egy csoport saját közösége, maga tudott nyújtani. Legfeljebb a vállalt kötelezettség tarthatta volna vissza őket, ezt viszont semmibe vették.

★

Az állami vezetés és a gazdaság megfontoltabb, szervezettebb kapcsolata nemcsak a helyi munka- és életkörülményeket javíthatta volna meg, hanem felszabadította volna a KISZ-vezetés azon erőit, akik a tábori élet gazdagítása helyett — a szervezés hiányosságai miatt — kénytelenek voltak ezzel foglalkozni.

Fluck Zsuzsa

bár a gazdaságok elégedettek...

(Folytatás az 1. oldalról.)

Kunbaracsot, ahonnan az érkezés óta sokan hazautaztak. Kecskemétre is eljutott a goromba kunbajai főkertész híre, a megyei tanácson felelősségre vonását ígérték.

Nem tudom, hogy végződött a bugaci tábor, szerdán úgy nézett ki, az utolsó két napra csupán egy oktató marad.

Érdemes lesz megvizsgálni, hogy sikerült az oktatók és a KISZ-esek közös táborvezetése. Tudtak-e jól együttműködni, tisztázott volt-e, kinek mi a dolga, ki, miért felelős? Idekívánkozik, hogy jó lenne egységesíteni a táborvezetők és a kísérő oktatók díjazását, hogy ebből a jövőben ne lehessen probléma!

Úgy tűnik, különböző munkák ellenére, jól sikerült a normák egyeztetése, a teljesítmények kiegyenlítettek voltak a táborokban. Az elhelyezésről már nem mondható el ugyanez. A Szelídi-tó melletti Kastély-szállóban lakók, akik délutánonként csónakázhattak a tavon, nyilvánvalóan előnyösebb helyzetben voltak, mint például a kunbaracsiak. A Kiskunfélegyházán dolgozók munkaruhát is kaptak, ez a gondoskodás biztos a többieknek is jól jött volna.

★

Az utazás előtt meglehetősen tisztázatlannak tűnt, hogy végül is kötelező a szüretelés, vagy sem. Okosabb most sem lettem. A leghatározottabb válasz a következő volt: „... hangsúlyozom, hogy bár az egyetemen nem mondták ki, hogy a munkában való részvétel kötelező, de ha vállal az ember valamit, akkor az már kötelező, sőt ha az ember valamit önként vállal, akkor virtusból meg is kell mutatni, hogy még többet is tud tenni".

(Vadász István)

Kedden a könyvtárban beszéltem egy IV. éves lánynyal. A csoportjukban huszonegyen vannak, abból legalább tízről biztosan tudta, hogy otthon maradtak. Az indokok: ő beteg, ketten házasság előtt állnak, egy valaki kismama, egy srác rendező a klubban, a többiekét nem tudta.

Mindezek után megkérdeztem, mi lesz azokkal, akik távolmaradtak.

— Ezt még nem tudnám megmondani őszintén, hogy maga a szankció milyen lesz. Talán az egyetem bízott a hallgatóiban; vannak annyira öntudatosak, hogy amit vállaltak, azt el is végzik. A KISZ-bizottság is számolt jogos indokokkal, amikor a 2050 hallgatóból 1600-ra kötöttük a szerződést. De nem olyan indokokkal, amilyet egyes diákok hangoztattak, hogy én ennek a kétszeresét is megkeresem tolmácsolással. Aki ilyen indokkal jött el a táborból, azzal szemben el kell valahogyan járni. Más egyetemen a szankciók igen kemények, például rektori megrovás, rektori figyelmeztetés. Ezek alkalmazása rossz fényt vetne a közgazdasági egyetemre a tekintetben is, hogy ezt tartják a legpolitikusabb egyetemnek...

(Vadász István)

Úgy tűnik, ebben a kérdésben idén sem sikerül előrelépni. A szüret „kötelező", vagy legalábbis önként vállalt kötelesség, de a lógosoknak semmi bántódása nem esik.

Lezajlott hát az ezévi szüret, jöhet a részletes értékelés! Van még bőven tisztáznivaló a „szüreti irányelvekkel" kapcsolatban, de a szervezést is lehet még ennél sokkalsokkal jobban csinálni!

már

AZ ANGARA PARTJÁN

A KÉT BARÁTNŐ még tavasszal eltervezte, ahogy befejezik a vizsgákat — a moszkvai háromhetes termelési gyakorlat után — turistaként Bulgáriába készülnek néhány hétre. Hogy azután mégis hogyan csöppentek a szibériai Angara partjára? Álmodni is túl nagy merészségnek tűnt volna, sovány diákpénztárcájukhoz viszonyítva egy szibériai utazás. Mégis valóság lett. S ma már úgy emlékeznek szibériai útjukra, mint egy életreszóló nagy kalandra.

A plakátot Szűcs Kati fedezte fel a KISZ-bizottság ajtajával szemben kifüggesztve. Uszty-Ilimszkbe hívta a fiatalokat dolgozni a KISZ KB. A jelentkezési határidő június 8-a volt. Legalább húsz emberre lett volna szükség az egyetemről. „Kettő már van!" határozott Kati barátnője nevében is.

Az utolsó matek szigorlat után már csak Uszty-Ilimszkre tudott gondolni. Annyi mindent hallott, olvasott róla, s lám van lehetőség, hogy saját szemével is lássa azt a roppant nagy erőfeszítést, mellyel Szibériát az ember bekapcsolja a modern világ lüktető érrendszerébe.

Kéthónapos munka nem a világ, s ha a kint dolgozó magyarok kibírják, miért ne bírnánk mi is — morfondírozott magában — s még ha egy fillért sem keresnénk, akkor is egy főnyeremény a világ másik csücskét látni. De jó keresetet is ígértek.

AZ INDULÁSRA KÉSZEN 167 egyetemista és főiskolás találkozott. Veszprémi vegyészek, budapesti medikusok, pécsi jogászok, miskolci és pesti mérnökjelöltek, biológusok, fizikusok, vendéglátóipari főiskolások, matematikusok, agrármérnök-jelöltek, gyógypedagógusok, építészjelöltek, kertészetisek és persze a közgazdászhallgatók is ott voltak. A közgázról tíznél többen jelentkeztek, de csak heten indultak el túlsúlyban lányokkal, de az egész táborban mindösszesze csak 30 lány volt. A fiúk-lányok közül többen mentek párban férj és feleségként.

Érdeklődtek egymástól, ki miért jött el? A legtöbben elsőnek a kitűnő kereseti lehetőséget említették meg, amely az étkezési költségek levonása után is 250—300 rubel — legalábbis ebben erősítette meg őket a KISZ részéről megbízott táborszervező.

Repülőgép vitte őket Moszkva, Omszk érintésével Bratszkba. A végállomástól Ikarusz autóbusszal utaztak Uszty-Ilimszkbe.

Másfélnapos utazás után porosan, piszkosan érkeztek a város kapujába, ahol szíves fogadtatásban részesültek. A bratszki vízierőmű vezetője köszönötte őket, és érkezésüket közvetítette a rádió, sőt a televízió is.

Az új városrészben az Angara partján szállásolták el a magyar diákokat egy munkásszálláson. Itt még a zenekar is kivonult fogadtatásukra. A gyezsurnaja kenyérrel és sóval fogadta Szibéria újdonsült építőit, miután a társaság a zeneszó kíséretében behordta óriási málháját a szálláshelyre. Ugyanis voltak, akik 40 kiló élelmet hoztak magukkal, arra számítva, hogy nem jutnak majd húshoz. Szűcs Katit nem sikerült elijeszteni Pesten, így ő csak ételízesítőket vitt magával.

ELŐSZÖR A VÁROSSAL és az épülő gyárral ismerkedett a csoport. Két nap múltán aztán felvették a munkaruhát. A társaság két munkahelyen dolgozott. Az egyik csoport a GESZ-nél (vízierőmű) egy transzformátor-állomáson gödröket ásott a vezetéket tartó oszlopoknak, amelyeket aztán a fiúk betonoztak. A társaság másik része az LKP-nál (Cellulóz Gyár) dolgozott. Itt szintén betonozási munkát ígértek, de nagyon gyakran csak sepregetés lett belőle. A tétlenség nem tetszett a társaságnak, hiszen nagy volt a munkakedv, elvégre 300 rubelt ígértek, és tisztában voltak vele, hogy ezért meg is kell dolgozni. Kevés volt az olyan ember, aki arra gondolt, hogy majd elsunnyogja az időt.

A lányok általában könnyebb munkát kaptak. Ástak, a fiúk betonoztak. Vízleeresztő árkot ástak buldózer segítségével, betonkerítést raktak, de volt olyan eset is, hogy a vezetéket tartó oszlopoknak négyszer ásták ki a gödröt, mert terv hiányában hol túl mélyre, hol nem elég nagyra sikerült. Egy alkalommal megjelent egy geológus csoport a munkahelyükön. Ők kiderítették, hogy miután elég mocsaras a talaj, meg kell erősíteni sóderral. Így aztán a magyar diákok által kiásott gödröket gondosan eltüntették, betemették sóderrel.

Reggel 9-től este 6-ig dolgoztak és ebbe beleszámított a több mint egyórás ebédidő. A munkahelyről busz vitte őket a „sztalovaja"-ba.

A SZOMBAT ÉS A VASÁRNAP a pihenésé volt. A magyar csoport rendszeresen kirándulni járt az Angara mentén a Szibéria véget nem érő erdőségeibe. Akkor nem is tudták felfogni ennek a nagyságát. Csak amikor újra repülőre szálltak, s a Kárpátokon át hazatérve tenyérnyi kis országunkat látva, fogták fel ennek a szibériai rengetegnek a nagyságát.

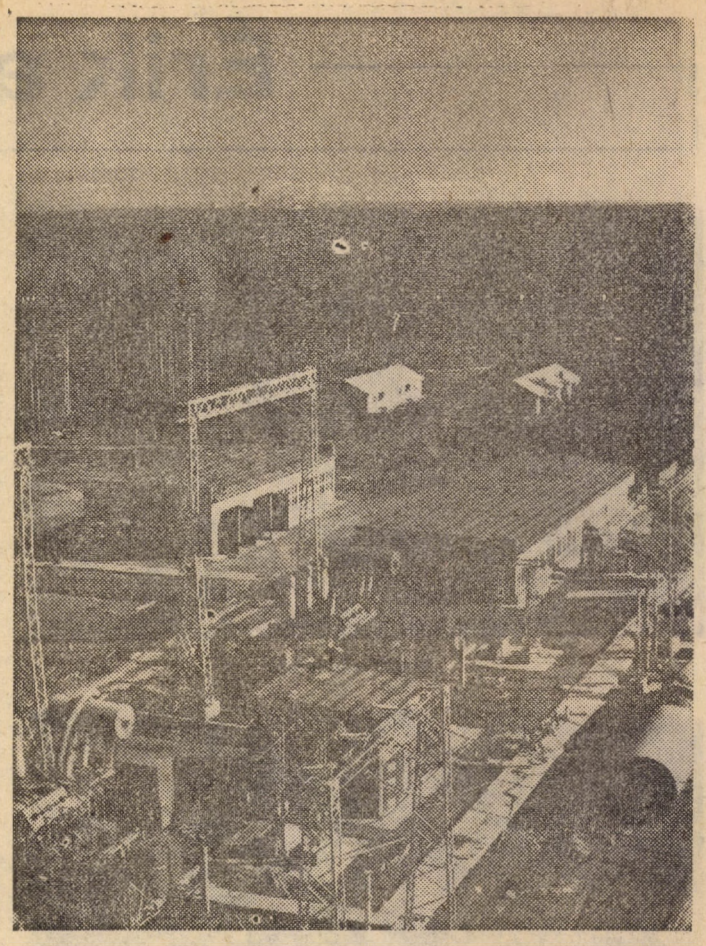

Az egyik munkahely

Szűcs Kati szeszélyesebbnek képzelte a szibériai tájat. Nem voltak egyáltalán nagy hegyek. Az enyhén lankás vidéken ritka az emberlakta település. Bratszktól 250 km-re találkoztak az első faluval. A falut mindenütt tajga vette körül. Felkeresték Kézsmárt Uszty-Ilimszktől 200 km-re északra. Kézsmáron közel 3000 ember él. Van iskolája, kórháza, üzletei, kultúrháza. Minden ház fából épül. Nyáron hajón közlekednek, télen, amikor az Angara négy-öt méter mélyen befagy, autóútként használják a folyót. Az emberek a kolhozban halászattal és fakitermeléssel foglalkoznak. De találkoztak nagy szarvasmarha-csordákkal is kirándulásaik során, és volt, ahol látták, hogy a rozs termesztését is kipróbálták.

Jártak 10—20 minifaházakból álló faluban, ahol látszott, hogy az ember épphogy meg tud kapaszkodni a szibériai természetben, de igazi megváltoztatásához sokkal nagyobb erőkre van szükség.

Ennek a nagy erőfeszítésnek voltak részesei munkájukkal a magyar diákok teljes két hónapig. Igaz, véleményük szerint teljesítményüknél többre is képesek lettek volna ha a munka jobb szervezettsége erre módot ad. Napi tíz rubelt kerestek. Az első hónapban 180, a második hónap végén 150 rubel fizetést kaptak.

A kaja költség levonása után alig maradt 60 rubeljuk. Ez bizony elég nagy csalódást okozott. Elsősorban abban látták a hibát, hogy a szerződéskötéskor nem tisztázták egyértelműen a munkafeltételeket. Sajnos, sok volt az úgynevezett kényszerpihenő, a tétlenség, ami már csak azért is indokolatlan volt, mert Uszty-Ilimszkben ma is nagy gond a munkaerőhiány (kb. 30 százalék).

Akinek van munkája, az 5—600 rubelt is megkeres havonta. Itt az életszínvonal magasabb az átlagnál. Különösen megemeli a keresetet a 60 százalékos szibériai pótlék. Az üzletekben az ellátás, az átlagosnál jobb (kiemelt beruházás) és az utcán egy-két „Váci utcai" divat szerint öltözött lányt is lehetett látni —, mert ezt is észre kellett vennie egy közgazdász-jelöltnek, aki ráadásul lány.

A legnagyobb élményt Kati számára az építkezésen túl az Angara jelentette. Bazaltsziklás medrével és partjával, csodálatos sötétzöld színével, erős sodrásával és kristálytisztaságával egész Uszty-Ilimszk lakosságát vonzásban tartja. Ide jártak a magyar diákok is fürödni, napozni, és alkalomadtán horgászni és motorcsónakázni. Ettől a folyótól és a környező tájtól két hónap után Szűcs Kati így búcsúzott: „Ezt az életben még egyszer látni kell".

H. E.

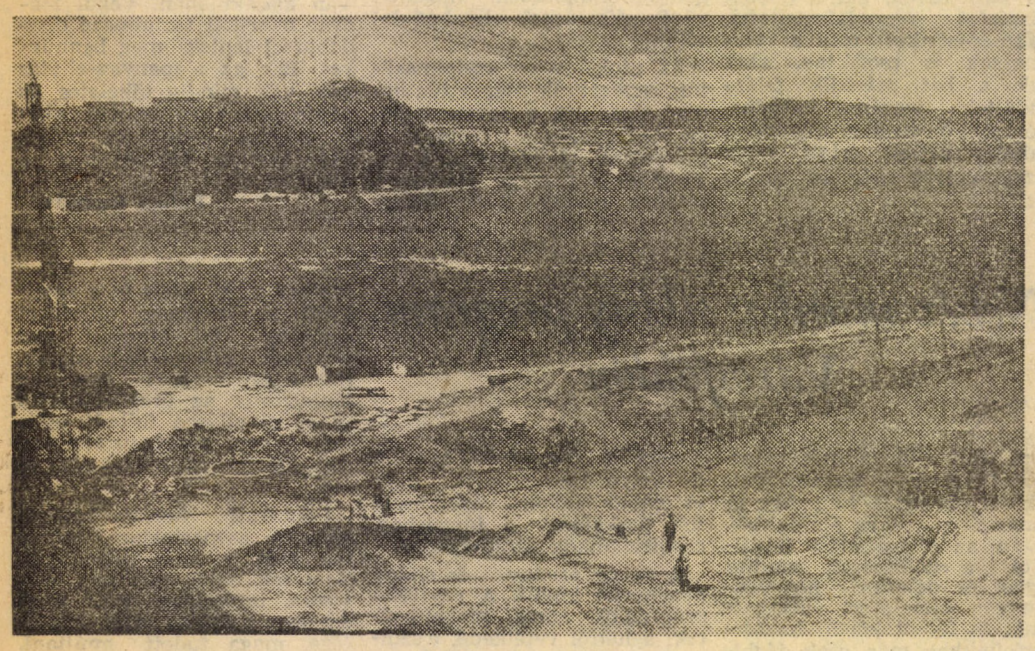

Az Angara partján

Utópia és valóság

Csernisevszkij születésének 150. évfordulójára (1828—1889)

A TAGANKA-SZÍNHÁZ repertoár-darabjai közé tartozik a „MIT TEGYÜNK?" dramatizált változata, s e szovjet színház profiljának, igazi demokratizmusának megfelelően bármely vidéki főiskolás egyszerűen diákigazolványának felmutatásával kap belépőt (a jegy már itt is ritka kincs). De mit tud mondani egy 1863-as utópista regény a jövendő emberéről? Leírhatja az őt körülvevő és szolgáló technikai felszereléseket, vagy az új társadalom gazdasági-politikai berendezkedéseit.

Csernisevszkijt regényében azonban elsősorban más érdekli: az emberi jellemnek a megacélozódása, az a morális fejlődés, amelynek eredményeképpen a jövőben már csak derék és rendes emberek lesznek. Akkor majd nagyon szép lesz az élet.

„Szeressétek hát a jövőt — hirdeti, törekedjetek feléje, dolgozzatok érte, siettessétek, hozzatok át belőle a jelenbe, amennyit csak áthozhattok: annyival lesz ragyogóbb és gyönyörűbb, boldogabb és élvezetesebb az életetek, amennyit a jövőből át tudtok hozni a jelenbe..."

A regény elsőszámú hőse egy nő — Vera Pavlovna —, aki szervezője és vezetője Péterváron egy szövetkezeti jellegű és szocialista szellemű varrodának. Ebben az időben már ismertté váltak Robert Owen kísérleti telepei az Egyesült Államokban, ahol mintegy szocialista szigeteket — gyártelepeket — kívánt létrehozni a kapitalizmus tengerében. Amikor Vera Pavlovna kezdte kiválogatni a varrónőket és megszervezni a varrodát közvetlen segítője első férje, Lopuhov ezt a tanácsot adta:

„Tudod-e, legfontosabb: az elv, a jellem és a hozzáértés. A részletkérdések maguktól megoldódnak az adott helyzet sajátos feltételei szerint."

Egymással szomszédos lakásokat bérelt ki, amelyeket aztán részben munkatermekké, részben a varrólányok számára — ketten-hárman kerültek egy szobába — lakószobákká alakított át. Egy látogató Moszkvába küldött levelében így írja le benyomásait:

„Tudod-e miért nagyobb a jövedelmük? Azért, mert maguknak dolgoznak, mert ők maguk a tulajdonosok, mert a bevételt, amely máshol a munkaadóé maguk között osztják el. Van azonban még egy döntő ok: mivel saját hasznukról van szó, az anyagot is, az időt is sokkal jobban beosztják, mint egyebütt szokás, azaz a munka gyorsabban halad és kevesebb kiadással jár. Sokat megtakarítanak azzal is, hogy együtt élnek..."

Csernisevszkij nagyon jól tudta, hogy egy ilyen vállalkozás Oroszországban a cárizmussal, az államhatalommal találja magát szemben. Amikor már két varroda-műhely működött és boltot akartak nyitni a Nyevszkij Proszpekten, meg is jelenik a rendőrség képviselője. Csak azt kifogásolja, hogy a vállalkozás szocialista jellegű. Bizonyíték? A cégtábla „Au bon travail" („A jó munka üzlete") egyenesen forradalmi jelszó. Vita kezdődik arról, hogy a munka (travail) kifejezés már akkor is nélkülözhetetlen volt a francia nyelvben, amikor a szocialisták még meg sem születtek stb. Végül megegyeznek — a cégtáblát kicserélik („Üzlet a jó lelkiismerethez" — „A la bonne foi" az új elnevezés), szerényen meghúzódnak, megígérik, hogy tovább nem terjeszkednek, s ezzel a dolog el van intézve.

A regény valóságos és komoly elvi problémákat vet fel. Így maguk a varrónők jutnak arra az elhatározásra, hogy Vera Pavlovna sem maradhat díjazatlanul, s ezért megszavazzák számára a jövedelem egyharmadát. Az utópista Saint-Simon sémája szerint, mint ismeretes, a jövedelem egyharmada a tőkét, egyharmada a tehetséget és egyharmada a munkát illeti meg. „Ezt ő (Vera Pavlovna) egy ideig félretette, amíg meg nem magyarázta a lányoknak, hogy ilyesmi ellenkezik az új munkamódszer alapgondolatával." A legnehezebben azt értették meg, hogy a haszonból az egyszerű varrónőknek is egyformán kell részesedniök, jóllehet az ügyesek többet kereshetnek, mint a kevésbé ügyesek. „A kérdés az volt, hogy mi történjék a tiszta nyereséggel? „Később majd meglátjuk, helyes-e így — meditál Vera Pavlovna — vagy van valami más elosztási rendszer, amely előnyösebb."

Más természetű problémával találkoztak, amikor már megindult a második műhely is — a lányok maguk már könnyen találtak ismerőseik köréből megfelelő munkatársakat — és megoldatlan volt az a kérdés, hogy ki legyen itt a vezető? Vera Pavlovna saját barátnőjét szemelte ki erre a célra. Egy forradalmár ismerőse ezért később kemény szavakkal korholja:

„Az ügyet eldöntötték, de ki döntötte el? Maga és ő. Eldöntötték anélkül, hogy megkérdezték volna a többi ötven embert, egyetértenek-e döntésükkel e változásra vonatkozólag, nem óhajtunk-e valaki mást, nem találnak-e valami jobbat? Hiszen ez zsarnokság!"

Meg kell mondani azonban, hogy bizonyos hibáktól eltekintve maga Vera Pavlovna rendkívüli módon őrködött a varrólányok öntevékenységének ébrentartásán, a lényeges problémákat közösen beszélték meg és azokat igyekeztek közösen megoldani.

Mindebben természetesen nem egyszerűen a nyugati utópista szocialisták elképzelései nyertek kifejezést, hanem az oroszországi forradalmi mozgalom ereje és akkori gyengesége is. Tisztán irodalmi szempontból is többről van itt szó. A varroda formájában szimbolikusan ábrázolt új gazdasági-társadalmi berendezkedés a regényben szereplő jellemek tevékenységének színtereként és műveként jelenik meg, nem egyszerűen leíró jellegű munka, amilyen — a maga módján ugyancsak igazolható — Etienne Cabet: „Utazás Ikáriában" című műve. Csernisevszkij különös reményeket táplált az Oroszországban akkor még meglevő faluközösségek pozitív szerepéről a szocializmusba való átmenet idején. Ebben az időben már a forradalmi parasztmozgalmak hatására a cárizmus rákényszerült arra, hogy legalábbis formálisan megszüntesse 1861-ben az anakronisztikus jobbágy-rendszert. A forradalmi demokrata Csernisevszkij tehát joggal bízhatott a parasztság forradalmi hivatásában, csak azt nem tudta, hogy ezt a világtörténelmi szerepet a proletariátussal szövetségben és annak vezetésével tudja betölteni. A megvalósulás tehát alapvetően más módszerrel, más úton ment végbe, de Csernisevszkij elgondolásában — mint a többi utópistáéban is — sok hasznos vonást és előrelátást fedezhetünk fel.

Milyenek hát azok az emberek, akiket a jövő előkészítőinek is nevezhetnénk? Vera Pavlovna mellett különösen Lopuhovot és Kirszánovot jellemzi regényében sokoldalúan. Lopuhov Dimitrij, mint említettük, Vera Pavlovna első férje, s történetük úgy kezdődött, hogy kiszabadította a lányt családi rabságából — egy házfelügyelő és kishivatalnok szüleitől, mivel kényszeríteni akarták, hogy férjhezmenjen a háztulajdonos fiához, s azt szerelem nélkül boldogítsa. Vera Pavlovnát édesanyja fantasztának nevezi és azt kérdezi tőle, hogy tulajdonképpen mit is akar az élettől

„Nem akarok én sem uralkodni, sem megalázkodni, sem csalni vagy képmutatóskodni, nem akarok mások nézeteitől függni és olyasmire törekedni, amit mások ajánlanak, de nekem nem kell. Független akarok maradni és a magam módján élni."

Lopuhov ekkor egyetemi doktorátus előtt állt és tudományos pályára készült. Vera Pavlovnával kötött házassága azonban más fordulatot adott életének. Órákat adott különböző családoknál és elkezdett gyárban dolgozni. Ezt nagyon fontosnak tartotta, mert befolyást biztosított neki a gyár egész munkásságára. A cenzúra miatt a regény ezt a tevékenységet természetesen nem részletezheti, csak arról tudat, hogy talált önként vállalkozókat, akik írni, olvasni akarnak tanítani, s megtanította őket a tanítás módszerére. A cégtől pénzt csikar ki e tanítók számára, mert bebizonyította, hogy a gyár munkásai, ha tanultabbak, kevésbé rontják majd a gépeket, kevesebb lesz a munkában a selejt, a tanulás következtében csökkenni fog a duhajkodás és a részegeskedés...

A szerző mentegetőzik és öniróniával jegyzi meg, hogy regényének a hősei ennyire prózaiak, és hogy nincs bennük semmi „hősies". Valójában persze talpig becsületesek, elveikért kiálló és küzdő emberek; mind bátrak, állhatatosak, meg nem hátrálók, vállalkozó szelleműek; amibe belefognak azt erős akarattal sikerre viszik.

„Azokhoz az emberekhez, akiket alaposabban ábrázolok — írja Csernisevszkij — egészen hasonlóvá lehettek, ha komolyan fejlődni akartok. Jöjjetek elő tehát odvaitokból a fénybe, barátaim, jöjjetek fel, nem lesz ez olyan nehéz, jöjjetek elő a szabadba, oly szép ott az élet, s az út könnyű és kecsegtető, lépjetek rá: fejlődjetek, fejlődjetek!"

Kirszanov Szasa (Lopuhov barátja és Vera Pavlovna második férje) társadalmi tulajdonságait tekintve, vagyis jellemének általános emberi vonásai oldaláról teljesen megegyezik barátaival. Az idegrendszer tanulmányozását választotta szakmájának, mint eredetileg Lopuhov is. Orvosi gyakorlatot azonban nem folytat, pedig egzisztenciális szempontból ez kétségtelenül előnyös lenne. Csakhogy a helyzet az, hogy most még nem is annyira gyógyítani kell, hanem csak elő kell készíteni az anyagot a jövendő orvosok számára. Ezért aztán a szeretett tudomány kedvéért lemondanak a gazdagságról, sőt a jó módról is, kórházban kuksolnak, tudományos megfigyeléseket folytatnak, békákat vagdalnak, évente sokszáz hullát boncolnak és vágyaik netovábbja, hogy saját vegyészeti laboratóriumuk legyen.

Reflektorfénybe kerül, ha csak rövid időre is, egy valóban kimagasló személyiség is, s ezzel az arányok, az emberi értékek közötti differenciák is tisztázódnak. Csernisevszkij egy hasonlattal világítja meg ennek szükségességét: aki életében kunyhónál különb hajlékot nem látott, az palotának tartja az egészen egyszerű házat is. Mit tehetnek, hogy a há-

1918–19 Magyar megújulás

„Kitört a forradalom”

Két éve folyt már a háború, amikor a Monarchia vezetői köreiben is általánossá vált a felismerés: a lehető legjobb feltételekkel be kell fejezni a háborút, mert az jobbat már nem hozhat. Ennek érdekében 1916 őszétől 1917 nyaráig többször kezdeményezték egy kompromisszumos béke létrehozását. Wilson, amerikai elnök 1916 decemberében szintén békekötésre szólított fel, s konkrét ajánlatot intézett a hadviselő kormányokhoz. De mindezek ellenére azok a kísérletek, amelyek a béketárgyalások érdekében történtek, az új határok kérdésében való eltérő vélemények miatt hamarosan megrekedtek.

Fordulópontot jelentett a háborúban az 1917 februárjában Oroszországban kitört forradalom, mivel új katonai, politikai helyzetet, s mindkét oldalon új terveket eredményezett.

Erősödő baloldal

Az orosz forradalom nem maradt hatástalan sem a többi európai ország, sem Magyarország belpolitikájára, baloldali és munkásmozgalmára. Egyre erősebbé vált az az ellenzéki balszárny, amelynek élén Károlyi állt. Pacifista politikát képviseltek, távolodni akartak Németországtól egészen az integritás alapján álló, hódítás nélküli különbékéig. A belpolitikában polgári reformokat, választójogot és az ország területi egységének megőrzését szorgalmazták. Az MSZDP, ahol megerősödött a pacifista irányvonal, ezt az irányzatot támogatta, majd később szövetségre lépett vele. Ennek jegyében alakult meg 1917 áprilisában a Választójogi Blokk, s a háború végén a Magyar Nemzeti Tanács. A blokk, melynek jelszava, „Vesszen Tisza és a háború, éljen a választójog és a béke”, átfogó reformokat, s független országos politikát követelt.

Az oroszországi szocialista forradalom, a háború okozta súlyosbodó szenvedések, megpróbáltatások, valamint a reformoktól elzárkózó kormánypolitika hatására megerősödtek a magyar munkásmozgalom baloldali elemei és az MSZDP-ben a Szabó Ervin vezette forradalmi szocialisták. „Az orosz szociáldemokraták, megmutatták az utat”, hirdették, és ennek a követését szorgalmazták. Támogatásukkal alakult meg a Budapesti Munkástanács, amely a forradalmasodó munkásságot képviselte a reformer MSZDP vezetőséggel szemben.

Békék és békelehetőségek

Az erőviszonyok a breszt-litovszki szerződés elfogadására kényszerítették a fiatal szovjet államot, amivel lelepleződtek a világ előtt a központi hatalmak hódító igényei. Ám a tárgyalásokon megismert szovjet békepolitika világszerte nagy visszhangot és egyetértést váltott ki. Az amerikai elnök 14 pontos békedekrétuma ezt a szovjet békeprogramot igyekezett kisajátítani. Miután liberálisabb alapelveket tartalmazott, mint a többi hadviselő országé, így a szovjet példával szemben alternatív megoldásként jelenhetett meg a szociáldemokraták számára. Ez a program a Monarchia népei számára az „autonom fejlődés” biztosítását kívánta, de felosztani nem akarta a birodalmat. Az antanthatalmak 1918 elején még komolyan keresték a Monarchiával való különbéke lehetőségét. IV. Károly — aki megpróbált új utakat keresni, mind bel-, mind külpolitikában, és aki 1917 májusában lemondatta az egyre terhesebbé váló politikája miatt Tiszát —, most kénytelen volt elfogadni kormányai politikáját, amely a béke kérdésében megmerevedett, s az akkori katonai sikerek miatt a további győzelem reményében visszakanyarodott Tisza politikai vonalához. A forradalmi szocialisták és a Galilei Kör vezetőit letartóztatták és bíróság elé állították, majd hajszát indítottak Károlyi ellen is.

A katonai sikerek rövid ideig tartottak, s az 1918 júniusában az olasz fronton elszenvedett vereség a Monarchia felbomlásának a kezdetét jelentette.

A dualizmus felbomlása

A magyar munkásmozgalom kormányellenes tevékenysége és választójogi követelései már szétfeszítették a programnak a polgári partnerekhez idomított keretét. „Nem beszélni kell többé, itt a tettek ideje”, mondta Landler Jenő akkoriban egy forradalmi beszédében, ezzel a baloldali vezetők mellé állítva a munkásság egyre nagyobb tömegeit.

A hadseregben is súlyosbodtak a problémák: tömeges méretűvé váltak a szökések és az átállások. Februárra annyira kiéleződött a helyzet, hogy Cattaróban matrózfelkelés tört ki. A belső szétzilálódás mellett fellángolt a nemzetiségi tömegek forradalmasodó küzdelme a szociális és nemzeti célokért, s 1918-ban a kisebbségek a nemzeti kérdés megoldását már a Monarchiától való elszakadásban keresték.

Az antanthatalmak 1918 októberére már a Monarchia felbontása mellett voltak. Ezt jelentette a Monarchia fegyverszünetet és békét kérő jegyzékére való késői válasz, mivel ekkorra már csak az utódállamokkal szándékoztak külön-külön tárgyalni.

A balkáni arcvonal összeroppanása rendkívül demoralizáló hatást gyakorolt a Monarchia lakosságára. A cseh, a szlovén, a lengyel képviselők ekkor már nem ismerték el a bécsi kormány jogát, hogy a népük nevében szóljon, nemzetük sorsát intézze. A felbomlás folyamatát próbálta megállítani az uralkodó október 16-i manifesztuma, ami a „szövetségi állam” alakítását ígérte, s saját nemzeti tanácsok alakítására szólított fel.

A következő napokban a magyar parlamentben először a szlovák, majd a többi nemzetiség képviselői is kétségbevonták a magyar országgyűlés jogosultságát sorsuk intézésében. Így a nemzetiségek képviselői nyiltan szakítottak az egységes nemzet koncepcióval, s igényelték nemzetiségük politikai-állami jellegének és önrendelkezési jogának elismerését. A magyar kormány válasza a perszonálunió javaslata és a nemzetiségek autonómiájának és önrendelkezési jogának elutasítása volt. Közben a kormány lemondásra kényszerült. A király épp a legválságosabb időszakban ezt a kormányválságot nem tudta megoldani. Félt Károlyit kinevezni. Félt attól a Károlyitól, aki a háború ellen volt és reformokat akart. Félt azt a Károlyit kinevezni, aki az utolsó parlamenti üléseken így beszélt: „A háborút elveszítettük, most az a fontos, hogy a békét ne veszítsük el.”

A bonyolult és feszült helyzetet fokozta Tisza parlamenti beszéde, amelyben az eddig kitartást hirdető politikus elismerte a háború elvesztését. Sokak csak akkor ismerték fel a helyzet komolyságát, amikor az eddig vakon követett pártvezér ilyen beismerésre kényszerült.

Magyar Nemzeti Tanács

A kormányválság elhúzódása és kiéleződése a fronton kibontakozott események, valamint a forradalmasodó helyzet miatt a Károlyi-párt, a polgári radikálisok és az MSZDP képviselői úgy határoztak, hogy ebből az egyetlen kiút a Nemzeti Tanács létrehozása. A tanács október 25-én meg is alakult, s elnöke Károlyi lett. A Nemzeti Tanács proklamációt adott ki „Magyarország népéhez”, amely 12 pontban foglalta össze a tennivalókat, a béke, a demokrácia, a nemzetiségek és a választójog kérdéseit. Ezzel egyidejűleg megszervezték a Katonatanácsot is. Az ellenkormányként fellépő Nemzeti Tanács mögé felzárkóznak a forradalmi szellemű tömegek és a hatalom megdöntésére készen álló katonák tömegesen esküdtek fel rá.

Az uralkodó még ekkor sem merte Károlyit miniszterelnöknek kinevezni. Október 28-án hatalmas tömegtüntetés követelte kinevezését. Ezután a Várba akartak vonulni a főherceghez, de a Lánchídon a rendőrség belelőtt a felvonulókba, majd lovasrohamot indított ellenük. Az áldozatokat szedő összecsapást követő nap, általános munkaszünetet tartottak a dolgozók, és az események miatt fellázadt rendőrség csatlakozott a Nemzeti Tanácshoz. Ilyen körülmények között a Katonatanács és a forradalmi baloldal vezetői úgy vélték, hogy várni nem szabad, és nem is lehet. A „lánchídi csata” után az események felgyorsultak és az új döntés szerint a felkelést azonnal meg kellett kezdeni.

A szociáldemokraták röplapokat sokszorosítottak és terjesztettek, mozgósítva ezzel az emberek sokaságát. A tömeg a Nemzeti Tanács központjánál, az Astórjánál gyülekezett és estére hatalmassá duzzadt. A Katonatanács irányításával éjjel katonai egységek megszállták a város fontosabb pontjait, épületeit. A Katonatanács ekkorra már átvette a tömegek és a felkelés irányítását. Vezetésükkel megszállták a pályaudvarokat, laktanyákat, menetszázadok elszállítását akadályozták meg, s további egységeket bírtak csatlakozásra. Elfoglalták a városparancsnokságot, s ezzel megbénították a katonai ellenállást. A város a Katonatanács ellenőrzése alá került. A király 31-én miniszterelnökké nevezte ki Károlyit, miközben plakátok, röplapok hirdették: „Kitört a forradalom”.

Dezséri Kálmán

Az I. pg előadás végén **Fotó: Fáth Péter**

---

zat csak háznak, s ne palotának lássa? Olyan képet kell mutassunk, amelyen a házon kívül valamely palotának legalább egyik sarka látszik. Erről majd ráeszmél, hogy palota egészen más méretekben készült. Egy másik hasonlattal a szerző hegyi sasnak nevezi a hivatásos forradalmárt.

Rahmetov a legszigorúbb szabályok szerint készült a hivatásos forradalmár életére. Nagyon szerényen öltözködött, bár szerette az eleganciát. Spártai életmódot folytatott, nem ivott bort stb., bár barátai tudták, hogy végtére ő sem valamilyen elvont eszme, hanem ember, aki élni szeretne. Például nem tűrte a szalmazsákot és egy pokrócon aludt, még azt sem hajtotta kettőbe. Egyik alkalommal Rahmetov fehérneműjének háta és oldala (csak fehérnemű volt rajta) csupa vér volt, ágya alatt vértócsa, a pokróc, amelyen aludt, szintén csupa vér. A pokrócba száz és száz apró talpas szöget vert, hegyükkel felfelé, úgy hogy félhüvelyknyire kiálltak a pokrócból. Rahmetov ezen az éjjelen ezen feküdt. „Mit jelentsen ez, bocsásson meg Rahmetov?” — kérdezte Kirszánov, akit mint orvost kihívtak hozzá. — „Kísérlet! Szükség van rá (ez volt a szójárása). Valószínűtlen, természetesen; azonban mindenesetre szükség van rá. Látom, kibírom.” Kell-e csodálkozni azon, hogy a szigorú életre kényszerült forradalmároknak sok nemzedéke legkedvesebb olvasmányai közé tartozott ez a regény? És most lehetetlen nem a legnagyobb tisztelettel gondolni magára Csernisevszkijre, akinek annyi üldöztetésben és megaláztatásban volt része, aki megjárta a cárizmus börtöneit, s húszesztendős száműzetésre kényszerült. Csernisevszkij — forradalmár, akinél a szó egyezik a tettel. Így tisztán csengenek a Rahmetov típusú hivatásos forradalmárokról leírott szavai:

„Kevesen vannak, de ők varázsolják virágzóvá mindenki életét, ami nélkülük csak elposványosodna, megsavanyodna. Kevesen vannak, de az ő jóvoltukból lélegeznek az emberek, nélkülük megfulladnának. Van a világon sok jó és becsületes ember, de ilyen csak kevés van. Mégis ők jelentik a teaszínt a teában, a nemes bor zamatát, bennük van az erő és az íz — mert ők a legkülönbek legkülönbjei, a kezdeményezők kezdeményezői, ők az emberiség színejava.”

Az új társadalom a munka társadalma lesz, s ez csak a dolgozók műve lehet. Csernisevszkij tehát termékeny embereket, nem bábukat akar, s ennek megfelelően vonja meg a társadalmi csoportok közötti választóvonalat. A sokat tapasztalt francia lány Julie szavaival: „Ne is gondolj a nagyvilági életre! Ott mindenki undorító, ahol a henyélés van, ott fertő van, ahol fényűzés ott mocsár.” Ne felejtsük el, hogy még a nagy francia polgári forradalom és restauráció körülményei között színrelépő francia utópisták — a kapitalizmus kritikája mellett — sem szűntek meg ostorozni a feudalizmust. Saint Simon ennek megfelelően méltatja Smith-t: A nemzetek gazdasága c. művét és ő maga az iparosokat (beleértve a munkások mellett a gyárosokat is) állítja szembe a henyélők társadalmával. Természetes tehát, hogy Csernisevszkij is nagyra értékeli Smith és Ricardo működését. Ez a szembeállítás megfelelt az 1860-as évek Oroszországa valóságos viszonyainak, mivel az elsődleges feladat még nem a kapitalizmus megszüntetése, hanem a feudális korlátok eltávolítása s a cári önkényuralom megsemmisítése.

A forradalmi demokrata Csernisevszkij mindenfajta — szociális vagy nemzeti — elnyomás ellen küzd. Legyen szó a cári Oroszországról, az Egyesült Államok déli részében meglevő rabszolgaságról vagy az 1848—49-es magyar forradalom és szabadságharc elfojtásáról. Az orosz cár segítségére sietett — a Kossuth vezette Magyarország által detronizált — Habsburg-dinasztia magyarországi restaurálásának. Csernisevszkij ezt megbélyegezte és szégyenletesnek tartotta. Ismeretesek a 48-as eseményeket méltató naplójegyzetei: „A magyarok barátja vagyok és kész vagyok ügyükért áldozatot hozni.”

Csernisevszkij filozófus-esztétikus és regényíró, történész és közgazdász egyszemélyben. Magyarországon jól hozzáférhetőek esztétikai művei: „A művészet esztétikai viszonya a valósághoz” (1855) annak tézisei és egyéb munkái. Filozófiai főműve „Az antropológiai elv a filozófiában” (1860) tartalmazza ennek az elvnek minden pozitívumát és negatívumát. Kétségtelen, hogy dialektikus gondolatokban nem annyira gazdag, mint például Herzen „Levelei a természet tanulmányozásáról” c. munkája. Ugyanakkor az is bizonyos, hogy ez a Feuerbachtól átvett elv korántsem olyan történelmietlen, társadalmi-történelmi meghatározottságoktól megfosztott valami.

Visszakanyarodunk a MIT TEGYÜNK? c. regényhez, mert így jellegzetes képet kapunk Csernisevszkij társadalom- és történelemfelfogásáról is. Fourier filozófiai rendszerében a mozgás negyedik legfejlettebb alapformája a társadalom, s az emberek cselekvésének a mozgatórugója az érdek. Ez az érdek kapcsolódik a newtoni vonzás-fogalomhoz és egy mechanisztikus világképben szintetizálódik.

Vera Pavlovna szimbolikus jelentőségű álmai közül az elsőben mintegy megszemélyesítve megjelenik a Csernisevszkij-féle forradalmi kör által sugallt társadalmi eszmény, s így beszélgetést folytathat vele:

„Nekem sok nevem van, különféleképpen hívnak. Ki hogyan hívjon, azt én határozom meg. Te hívj engem emberszeretetnek, ez az én valódi nevem. Nem sokan hívnak így, de te csak nevezz így engem.”

Bárhogyan is nevezzük — általában az értelmes egoizmus elvének mondják az etikában — egyszerűen jellemezhető: „Örülök és boldog vagyok — ez azt jelenti: Szeretném, ha mindenki örülne és boldog lenne.” Azt mondhatjuk tehát, hogy ez a két gondolat egy és ugyanaz.

Az értelmes egoizmus elhatárolja magát az idealista képzelgésektől, s azt vallja, hogy az emberek a maguk hasznát keresik s a fennköltt érzések, ideális törekvések önmagukban jelentéktelen szerepet játszanak az életben. A mindennapi élet szempontjából fontos cselekedeteknek az indítóoka az érdek. Természetesen szó sincs Csernisevszkijnél valamiféle vulgáris — például csak az élet anyagi javaira korlátozódó — egoizmusról és érdekfelfogásról (beszélhetünk intellektuális érdekről és lelkiismeretünk érdekéről stb.), vagyis az érdek-szót nem a közönséges számítás szűkreszabott értelmében magyarázza. Így is fogalmazhatjuk (megállapítva az érdekek hierarchiáját, illetve azok egységét):

„Légy becsületesen, azaz okosan, de ne számítsd el magad, gondolj az összegre, ne felejtsd, hogy az nagyobb a te részednél, vagyis emberi mivoltod legyen erősebb, fontosabb neked, mint bármilyen részlet törekvésed. Emberséged érdekeit tartsad többre bármely egyéni törekvésed előnyeinél, ha esetleg eltérnének egymástól.”

Helytelen volna itt csak arra a kritikai megállapításra korlátozódnunk, hogy azért ez a pozíció nem azonos a proletár világnézet, a marxizmus kollektivista álláspontjával, inkább azt domborítanánk ki, hogy a feudalizmus korlátai ellen és a cári önkényuralom megdöntésére törekvő forradalmi tömegek és nép, így a parasztság számára milyen fontos ideológiai fegyvert jelentett ez az elmélet.

A regény bepillantást ad a szerelem lélektanába, sőt megrajzolja Csernisevszkij szerelem-filozófiájának alapvonásait. „Az olyan embernek, aki kellőképpen él, háromféle időtöltésből áll az élete: munka, élvezet és pihenés vagy szórakozás. A munkában és az élvezetben az embereket egy hatalmas általános erő ragadja magával, amely fölötte áll minden egyéni sajátosságnak. Ez az erő a munkában az érdek, az élvezetben a szervezet szükséglete, amely minden emberben közös.”

A szerelem, azt mondhatni, különböző tényezőkből tevődik össze, s itt is érvényes, hogy nincs boldogság szabadság nélkül. Vera Pavlovnát szüleivel éppen az állította szembe, hogy a nő vagy a gyermek egyszerű birtokok. Pedig ez gyalázat és aljasság! „Ki merészel embert birtokolni? A köpenyét, a cipőjét birtokolja az ember...” Ebből a szempontból ítélhető meg a féltékenység problémája is. A magántulajdonon alapuló, s így különösen a kapitalista társadalomban: akié a pénz, azé a hatalom és a jog. Amíg a nőt a férje tartja el, addig a férjétől függ, szinte annak rabszolgája, s ezért törekszik Vera Pavlovna mind önállóbb foglalkozásra, végül az akkori Oroszországban nők számára meglehetősen szokatlan orvosi pályára.

A szerelem meghatározásához aztán úgy jut el, hogy összehasonlítja az egyszerű szenvedéllyel.

„Azt, hogy inkább meghalok, semhogy azt kívánjam, nem hogy kérjem, hanem egyáltalán megengedjem, hogy az az ember mást tegyen értem, mint ami neki magának is kellemes; inkább meghalok, de nem engedhetem meg, hogy áldozatot hozzon, hogy miattam magát valamire kényszerítse vagy valamiben korlátozza. Az ilyen szenvedély, amely így beszél — ez a szerelem. Ha pedig nem ilyen, akkor az lehet ugyan szenvedély, de nem szerelem.”

Egyszerűen szólva tehát szeretni annyit jelent, hogy örüljünk annak, ami jó a másiknak, legyünk boldogok és tegyünk meg mindent, hogy a másiknak jobb legyen.

Vera Pavlovna úgynevezett negyedik álma világtörténelmi áttekintés során veti fel azt a kérdést, hogy mit ér az ember, ha nő? Természetesen ez a történelmi visszapillantás vagy áttekintés nem olyan méretű, mint Goethe „Faust”-jában vagy „Az ember tragédiájában” Madáchnál, de az az előnye, vagy sajátossága mindenesetre megvan, hogy a nő emancipációja szempontjából vizsgálja az emberiség történelmét.

Amikor az ötvenes évek közepén Heller Ágnesnek éppen Csernisevszkij etikai nézeteiről írott disszertációja védésén vita bontakozott ki, az opponens Fogarasi Béla azt hangsúlyozta, hogy ma már helytelen volna úgy beállítani a dolgot, mintha a marxi kommunizmushoz csak az utópisták vagy forradalmi demokraták vezethetik el a messziről érkezőt, mivel a folyamat megkönnyítésére már megvannak a hivatott propagandisták. Ez igaz. Csakhogy mind újabb és újabb nemzedékek kerülnek a közéletbe, akik eredeti tanulmányok alapján önállóan meg akarják járni azt az eszmei utat, amely a tudományos kommunizmushoz vezet és saját maguk akarják tanulmányozni az utópista szocialisták és a forradalmi demokraták műveit is. És talán éppen ebben van a Csernisevszkij évforduló nagy aktualitása.

Selmeczi József
a filozófiai tudományok kandidátusa

BEAUBOURG

Párizsban mindig van min meglepődni. Úgy éreztem, még ujjatlan trikóban is meggyulladok a melegtől, amikor egy ifjú pár nercbundában és sarkantyús „ködvágó" csizmában jött szembe. A Champs Elysées egyik előkelő mozijában az „Egy erkölcsös éjszaká"-t játszották. Az egyik kávéházban Brigitte Bardot szája csücsörít a betérőre, egy másik kis plasztikán Camus szeme néz az emberekre.

A párizsiak már valószínűleg hozzáedződtek a Pompidou Palotához (népszerű nevén Beaubourghoz), bár a fogadtatása legalább olyan elmarasztaló volt, mint kilencvenegynéhány éve az Eiffel toronyé. Járókelők sokáig azt hitték, egy felállványozott épületet látnak. Az 1977. januári megnyitó után meghökkenve, visszautasítóan, félresikerült makarónicsomagnak titulálták. A rosszmájú hasonlat kézenfekvő volt, lévén az egyik tervező építész olasz. Maga a palota nemzetközi alkotás; az olasz Piano, egy angol Rogers nevű építésszel adta be „ötletét" az 1970-ben meghirdetett pályázatra. Az acélszerkezetet a nyugatnémet Kruppék szállították a kivitelező az Ove Amp and Partners cég. A palota hivatalos neve Pompidou Nemzeti Művészeti és Kulturális Centrum. Azért viseli a volt elnök nevét, mert ő a szellemi atyja: kedvelte a művészetet, és először ő foglalkozott egy kulturális-művészeti központ létrehozásának a gondolatával.

Párizs legrégibb negyedében épült fel ez a megálmodott központ, az elnök halála után néhány évvel. Az épület szélessége, körülbelül másfélszerese, a hossza pedig nagyjából négyszerese a magasságának, vagyis ez a hatalmas téglatest kényelmesen terpeszkedik, esze ágában sincs felhőkarcoló módra az ég felé törni. Sőt, kilenc szintjéből három a föld alá bújt. Igaz, ezek a szintek fele olyan magasak, mint a föld felettiek, viszont messzire elnyúlnak. Erről árulkodnak az épülettől, úgy hatvan-nyolcvan méternyire kibújó hatalmas hajókürtök (nyilván a szellőzőberendezés részei).

Egy szerény McDonald's-ebéd után kíváncsian indultunk felfedezni őt. A Rue-du Beaubourg felől közeledünk. Nem a legszerencsésebb választás. Az utca viszonylag szűk, az épületnek semmi tere nincs. Egyáltalán. Miért kellett ezt ide építeni? Olyan házak ölelik szorosan körbe, mint a mi nagykörútjaink. Ez a szürke tömeg nem méltó környezete ennek a csupa acél és üveg épületnek. Zöldjei, élénk pirosai és kékjei sajátos harmóniájukkal érvényesülni kívánnak. A vékonyszürke tartórudak is ezüstösebben csillognának egy nagy, füves-fás park közepén. Ez az ultramodern remekmű igazán megérdemelné, hogy minden oldalról legyen „rálátás". A bejárat előtt, egy viszonylag nagy teret alakítottak ki, de ez nem elég. Mi lenne, ha az Eiffel toronynak sem lenne olyan nagy „kifutótere", mint a Marsmező és a Trocadéró? A palotával szembeni oldalán egyébként még ma is bontják a házakat, valószínűleg azért, hogy a „Földalatti jármű" számára helyet csináljanak. Ez egy Beaubourghoz kapcsolódó épületegyüttes, amelynek központja a tervek szerint a közeli Les Halles helyén lesz. Az itt lebontott csarnokok helyett egy óriási bevásárló és szórakoztató centrumot kapnak a párizsiak.

A bejárati oldalt vesszük jobban szemügyre. Jó messze a tér másik oldalán állunk meg, innen belátható az egész homlokzat és a nyakunkat sem kell kitekerni. A hatalmas üvegtáblák vékony acélkeretbe vannak foglalva, a tartószerkezetet az építészet merész fantáziája az épületen kívülre „dobta", így olyan impozáns belső tereket kaptak, ahonnan hiányoznak a zavaró közbülső alátámasztások. A kihelyezett konzolokra és merevítőkre függesztettek néhány vízszintes üvegfolyosót. Ugyanitt kúszik fel, emeletenként megpihenve és az előbb említett folyosókhoz kapcsolódva egy óriási piroshasú üveghernyó; a mozgólépcső. Az épület formái és színei miatt is mozgalmas látvány, ezt még fokozza, hogy az élő mozgást az emberek nyüzsgését is látni kívülről. Ide be kell menni. Annyi a látnivaló, hogy legjobb, ha először gyors tájékozódó körútra indulunk. Első dolgom, feljutva a tetőre, megkeresni Párizs nevezetességeit.

Az első emeleten különböző kiállítások vannak. Átfutjuk, és rögtön találunk valamit. Hevenyészve összeszögelt deszkák között, néhány fotó. Az elsőn egy szobabelső. Érdekes, ilyet már láttam otthon. És valóban: az egyik képsorozat mellett szöveg is van: POIPOITÁR — aztán még néhány sor magyarul (a szöveg elég értelmetlen, de azért jólesik magyar szavakat olvasni). A második és harmadik emeleten van a könyvtár. Szabadpolcos, fantasztikus mennyiségű könyvvel és folyóirattal. Most is rengetegen olvasnak és tanulnak itt, bár a turisták nemtörődöm zajongása nagyon zavar. Van egy fénymásológép is, minimális összegért lehet használni. Eszembe jut, mennyit kínlódtunk tavaly a ritka példányszámú mat. stat. jegyzettel... Meg kell említenem — bocsánat — a mellékhelyiségeket is. Patyolattisztán, jól felszereltek.

Útitársnőm végül is úgy dönt, hogy beveti magát a lemezkölcsönzőbe. Akár a könyvtárért, ezért sem kell fizetni, csak ki kell várni a sort, kifigyelni egy üres széket és bemondani a kívánságot — legyen az bármi: komoly zene, modern, klasszikus, vagy könnyű, beat, pop, vagy jazz, sőt akár egzotikus népek zenéje. Én belépőjegyet váltottam és elindultam a negyedikre. Itt van a Modern Művészetek Múzeuma. Kortárs művészek elsőrangú anyaga van itt összegyűjtve. Szerepel Victor Vasarely is, aki Franciaországban talán még népszerűbb, mint itthon. Az op-art megteremtőjének művei széles tömegeknek nyújtanak esztétikai élményt, így érthető, hogy képei a kiállítótermek falain kívül is megtalálhatók, például a Montparnasse pályaudvaron vagy itt a Beaubourg könyvtárában.

Ötletes ez a nyilvános raktár, amit itt a kiállítóteremben helyeztek el. Nagy táblákon, egymás mögött, a mennyezetről függnek alá a képek, van hozzá katalógus — egy gombnyomás és a kívánt mű lassan leereszkedik. Most az egyszer nem én lepődtem meg, hanem rajtam akadtak fenn: micsoda szerzet ez, aki Czóbel festményeket kér?

A kiállításon szerepelnek — hogy csak néhány nevet említsek, hiszen több száz művészről van szó —, Archipenko, Bonnard, Braque, Chirico, Corbusier, Arp, Duffy, Delunay, Kandinszkij, Klee, Léger, Macke, Miro, Moore, Modigliani, Giacometti és Picasso. Kubisták, futuristák, posztimpresszionisták, expresszionisták, fauve-ok.

Az igazi vadak azonban csak ezután következtek. A szürrealisták természetellenes megoldásai és víziói láttán hol megdöbbenek, hol nevetnem kell vagy éppen undorodva elfordulnom. A sorból abszurditásával kétségtelenül kiemelkedik Dali, Tanguy és Magritte. A hypen-realisták valóságutánzása is hasonló érzéseket vált ki az emberből, mint a szürrealisták.

Itt van például a „202-es hotel szoba". Mindent barna szövet fed, a faltól kezdve a képkereten át (amiben nincs kép) az asztalig és a székig. A tárgyak itt-ott egy alakba folynak: a széktámlából mintha két láb nőne ki, a falból pedig egy fél kar.

Arrébb tizenhárom feketeruhás figura ül fehér ingben, nyakkendőben, egyforma pózban, mind egyfelé, talán a filmvászonra, talán a színpadra tekintve. Egyiknek sincs arca — személyek, személytelenül.

Egy elsötétített részben néhány függőleges acéldrót vibrál kékes fényben, elektromos áram hatására. Egy kisfiú átérzi a kompozíciók lényegét: ütemesen kopog és közben huhog hozzá.

Itt egy hűtőpult. Banánnal, fagyival. De jó lenne egy kicsit nassolni! Persze sok örömöm nem lenne benne: mindez gipszből van.

Egy térelválasztó elem mögül kilépve földbegyökerezik a lábam: három szakadt, koszos ruhás munkás (vagy munkanélküli) fetreng a földön. Körülöttük szemét, meg üres sörös dobozok. Élnek? Az egyik félig lerúgta a lábáról a cipőt, megérintem a bokáját — persze viasz, mégis önkéntelenül viszszarántottam a kezemet: hátha felébred, elgáncsol vagy néhány frankot kér egy újabb üveg sörre.

Egy japán művész műanyag növénykultúrát állított ki: a kaktusz felismerhető, de a többi egzotikus növény inkább felrepedt szafaládéhoz hasonlít. Harsány színeivel és dús nőies idomaival egy jó kétméteres menyecskére vett nőszemély hívja fel még magára a figyelmet. Inkább nevezném modern Willendorfi Vénusnak, mint mondjuk Miloinak. Mennyit érnek ezek a művek? Maradandóak lesznek-e? Nem tudom. Egy biztos: a kiállítás érdekes és elgondolkodtató.

Késő délután van. Egyre többen lesznek. A bejárat előtti téren nagy a forgatag. Mi is a mutatványosokhoz furakodunk. Két tűznyelő várakoztatja a népeket. Borzasztó lángok lövellnek ki a szájukból. Rossz nézni, húzzuk el a csíkot! Arrébb zene szól. Egy embernagyságú robot táncol rá. Élethű, mondanám, ha csak állna, de mozgása szögletes, a szemei üvegesek. Azért fantasztikus, mire képes a technika! Lejárt a szalag megáll a gépember. Uristen! Hiszen ez egy élő férfi! Izmai elernyedtek, mozdulatai lággyá váltak, léptei nyugodtak, már pislog is. Úgy látszik mégsem a technika fantasztikus, hanem a természet.

Lassan sötétedik. Útitársnőm ismét a lemezek mellett dönt, én az ötödikre megyek, itt most a Párizs—Berlin időszaki kiállítás látható. Rendkívül tartalmas és gondosan rendezett. A művészeten keresztül élénk rajzolódik a huszadik századi történelem. A sokrétű anyagot dia- és filmvetítés egészíti ki.

Fél tíz. A lemezkölcsönzőben már kevesen vannak. Meg se kísérelek lemezt választani, pedig rengeteg közül lehetne, de mint már annyiszor tapasztaltuk, ha nincs egy határozott kívánságunk, épp a széles kínálat az, ami megnehezíti a választást. Így hát találomra kiválasztok egy fülhallgatót, leülök. Sokan elmennek, még mielőtt lejárna a kért lemez. Kemény jazz-rockot hallgatok, élvezem, de már rövid ideig. Záróra. Sajnos. A bejárat mellett két srác klasszikusokat hegedül. Tapsot kapnak és pénzt is. Itt a téren még mindig nagy az élet. A kivilágított palota sárgás-aranyló fényben úszik.

Metrózunk. Rengeteg itt a labirintus, de mégis egyszerűbb kiismerni magunkat, mint például a Deák téren. Bastille. A következőnél leszállunk. Az utcán most is épp olyan vegyes a társaság, mint nappal. Nem, mi nem azért sétálunk este egyedül. Meggyorsítjuk lépteinket. Már nincs messze a szálloda. Fáradtan zuhanunk a székre. Még egy mogyorókrémes kenyér, a banán holnapra marad. Gyors cicamosdás, hálószák. Még megpróbálom átgondolni a látottakat, de már csak a piros-kék-zöld csövekig jutok el. A hengeres formák lassan feloldódnak, a színek összefolynak, álomba mosódik a piros, a kék meg a zöld.

Fogarassy Andrea

Környezeti életkép

Fáth Péter fotója

A választék gazdag

Féléves klubprogram

A klub programja szerkezetileg hasonló a tavalyihoz, de újdonság, hogy hétfőre és péntekre előadóesteket, zenei műsorkat tervez a szervező gárda.

Befejeződött a klub helyiség festése; még hátra van a berendezés felújítása és a dekorációk elkészítése.

Az alábbiakban az egyes klubok első féléves tervét ismertetjük.

Kedd: filmklub

Truffaut: Lőj a zongoristára c. filmjével indult a film klub szeptember 26-án, s azt követően minden héten este 7-kor a II-es előadóban kerül sor a filmvetítésekre. Előműsorként a díjnyertes magyar animációs rövid filmekből láthatnak válogatást a látogatók.

Lapunk megjelenését követően október 24-én *Risi: Előzés;* október 31-én *Visconti: Rocco és fivérei;* november 14-én *Antonioni: Kaland;* november 21-én *Bergman: Tükör által homályosan;* november 28-án *Bergman: Úrvacsora,* s végül ebben a félévben utolsó alkalommal december 5-én *Bergman: Csend* c. filmjével jelentkezik a filmklub.

A klubhoz 35 forintért lehet bérletet vásárolni a közönségszervezésen.

Szerda: jazzklub

A választék gazdag: november 1-én a *Rákfogó és Lakatos Antal quartettje;* november 8-án szintén fellép a Rákfogó, valamint *Vukán György és Berkes Balázs;* november 15-én *a Tomsits quartett és a Big Band RT;* november 22-én ismét Tomsits quartettje és *Pege Aladár hallható;* november 29-én *Szakcsi Lakatos Béla játszik;* december 6-án a *Benkó dixieland* és december 13-án *Jamsession* zárja az első félévi jazz klubot.

Csütörtök: POLVAX

Rácz Pál külügyi államtitkár előadásával indul a POLVAX október 19-én, aki *pártunk külkapcsolatairól és a nemzetközi kommunista mozgalmakról* beszél. Az előműsor: Kalaka együttes.

A félév során többek között szó lesz *Csehszlovákiáról, hitelpolitikáról, tájékoztatáspolitikáról, kultúrpolitikáról és katonapolitikáról;* a szervezők tervezik *Bácskai Tamás* (MNB elnökhelyettes), *Grósz Károly* (KB agitációs és propaganda osztály vezető), *Pozsgay Imre* (kulturális miniszter) és a *Zrínyi Miklós Katonai Akadémia egyik oktatójának meghívását. Bródy János* és néhány zenész társa *korunk beat-nemzedékéről* tart előadást, előreláthatólag november 23-án.

Szintén *ebben a félévben,* egy három részből álló *párttörténeti sorozatot is rendeznek a POLVAX-on, a KMP megalakulásának 60. évfordulója alkalmából.* Az első rész 1918—48-ig, a második 1948—56-ig, a befejező rész pedig 1956-tól napjainkig kísérné figyelemmel a történelmi eseményeket. *A meghívottak a Pártfőiskola illetve a Párttörténeti Intézet munkatársai lennének.*

Az előműsorokat a Láma, a Szbő, a Vujicsics s több más együttes adja majd.

A programok — a tavalyitól eltérően — 1/27-kor kezdődnek majd *minden csütörtökön.*

Szombat: Közgáz-klub

A műsor este 6—11-ig tart, az aulában és a zsibongóban lesznek koncertek, lemezbemutatók.

A klub helyiség éjjel 1-ig tart nyitva; az előadókban filmvetítések, esetenként előadói estek, zenei műsorok várják az érdeklődőket.

Nyugat-európai szakmai gyakorlatok után

AZ IDEI AIESEC-gyakornokok és számos érdeklődő jelenlétében nyílt meg október 4-én az AIESEC első konferenciája, amely a szakmai gyakorlatok tanulságainak és az élmények kicserélését szolgálta.

A valóban sok gonddal és figyelmességgel előkészített konferencia szervezésébe csak apró hibák csúsztak. Minden meglátogatott ország képviseletében egy gyakornok szólalhatott fel, de hogy hogy nem, Kerpel Éva a svéd Unilevernél töltött gyakorlatának beszámolójára nem került sor. Jó ötlet volt, hogy az AIESEC gyakorlatok szempontjából ellentmondásos országokról ketten is szóltak; ezek sorából sajnos egy második görög referens maradt ki. A játékszabályokat a lebonyolítók nagyszerű időérzékkel állították össze: minden felszólaló 10 percben foglalhatta össze beadott dolgozatát és további 5 perc állt rendelkezésre, hogy élményeiről beszélhessen és kérdésekre válaszolhasson.

Elsőként Ábel István jugoszláviai gyakorlatáról, egy olajvállalatnál végigdolgozott néhány hétről és helyi tanulmányairól mondott el részleteket; Hőgve Mihály Görögországban egy termelékenymérő index elemzését végezte vállalati megbízásra. Költő Magdolna Veronában járt, a városi víz- és gázművekről, annak helyi közigazgatási, politikai összefüggéseiről szólt. Gottfried Péter is jugoszláviai megfigyeléseit bocsátotta vitára néhány percre. Pulay Miklós Lengyelországban a légiközlekedési vállalatnál, a LOT-nál töltötte gyakorlatát. Dobák Miklós — Ausztria — egy általunk alig ismert, keveset tanulmányozott vállalkozási formáról, a tőkés mezőgazdasági termelőszövetkezetről tartott figyelemfelkeltő referátumot. Novák Lucia elmondta, hogy várakozásainkkal ellentétben egy-egy veszélyesebb körzet kivételével az észak-ír föld igen békés látványt nyújt. Móczár József máltai utazása alighanem egyedülállónak bizonyult. Egy már nemlétező belgrádi repülőgépjáratra jegyet kapva, bonyodalmak tömkelege után nem tudott Belgrádból Máltára jutni, és kénytelen volt visszatérni Budapestre. Végül kéthetes késéssel Román keresztül érte el úticélját. Jómagam — a kölni látottak alapján — munkahelyem, egy világszínvonalat képviselő nagyvállalat üzletpolitikájának legérdekesebb vonásait igyekeztem megismertetni a hallgatósággal.

ÖSSZESSÉGÉBEN MEGÁLLAPÍTHATÓ, hogy néhány rosszul sikerült gyakorlat, a kínált munkák nem mindig kielégítő színvonala ellenére az AIESEC nemcsak hogy létjogosult, hanem még több segítséget, fejlesztést érdemelne. Képes bevezetni egy ország életébe, képes felvillantani gazdasági-politikai arcának turistaként meg nem ismerhető részleteit. Bebizonyosodott az is, hogy aki hagyja magát a vállalat vagy a helyi AIESEC szervezet istápolása vagy éppen nemtörődömsége által sodortatni, bizonytalan kimenetelű gyakorlat elébe néz. A nyelvtudás mellett legalább akkora szükség van a talpraesettségre, a vállalkozókedvre, a nyitottságra, és a gyors helyzetfelismerésre. Az a gyakornok akit nem szorít szigorú korlátok közé az adott országban fizetett alacsony bér és a felsorolt képességek valamelyikével rendelkezik, nem kell, hogy zátonyra futott vagy eléggé ki nem használt gyakorlattól tartson. Nagy próbája ez az önállóságnak, a manőverkészségnek de egyvalami biztos; szorult helyzetünkben sohasem szabad belenyugodnunk, azzal a felkiáltással, hogy a maradék időt majdcsak kihúzom valahogy. Szép példája a kitartó próbálkozás sikerének Némethi Gábor jugoszláv bérharcának eredményessége.

A találkozó utolsó 20 perce a kemény vita jegyében zajlott, felmutatva a magyar AIESEC helyzetének megoldhatatlanságait. A KISZ KB-ből csordogáló szerény anyagi eszközök és a külföldi gyakornokokat fogadó magyar vállalatok vonakodásának szorításában a mi AIESEC-ünk csak csekély növekedésre számíthat. A mi gyakornokainkat utaztató Express iroda — alig tagadható — nyűgnek érzi a velünk való foglalkozást, bár jutalékukat rajtunk is éppúgy behajtják. A magyar AIESEC-nek nincs patrónusa, mecénása, úgy látszik még senki sem fedezte fel benne a gazdasági és politikai tőkét, a közreműködő intézmények legfeljebb csak a margó szélén jegyeznek bennünket.

Simonyi Tamás

Egy tanév a Duquesne Egyetemen

Zalai Ernő, a népgazdaság tervezése tanszék adjunktusa az 1977/78-as tanévet a Pittsburghi Duquesne Egyetemen töltötte.

— Milyen meghívás alapján jött létre a kiutazás?

— 1977 tavaszán a Duquesne Egyetem egy magyar közgazdász oktató fogadására tett ajánlatot. Az utóbbi négy-öt évben szinte hagyománnyá vált kelet-európai, eddig főként lengyel szakemberek meghívása. A meghívásom költségeit az 1961-es Kölcsönös Oktatás és Kulturális Cseretörvény keretében az amerikai Oktatási Minisztérium és a Duquesne Egyetem megosztva, egy úgynevezett tantervkonzultánsi alapból fedezte. Ez a program elsősorban az idegennyelvi és a regionális oktatás segítését célozza, úgyhogy közgazdasági területre nagyon ritkán, magyar szakértő számára pedig először folyósítottak pénzügyi fedezetet.

— Az egyetem, ahol a legutóbbi tanévet töltötte, nem tartozik az USA legismertebb egyetemei közé. Ezért kérem, néhány szóval mutassa be számunkra.

— Pittsburgh-ben három egyetem található. Talán a Duquesne mondható a legkevésbé rangosnak a három közül. Közepes színvonalú magánegyetem, amelynek nincsenek számottevő nemzetközi kapcsolatai. Különböző karain körülbelül nyolcezer hallgató tanul. Az egyetemnek három, viszonylag lazán szervezett tanszéke van: közgazdasági, a kvantitatív tudományoké és a vállalatgazdasági tanszék. Oktatásban az úgynevezett undergraduális képzés van túlsúlyban. Gazdasági kara döntően könyvviteli és vállalatgazdasági szakosokat képez.

— Mi volt az a szakmai program, amit egy külföldi tantervkonzultánstól elvártak?

— A külföldi tantervkonzultánstól elvárt tevékenység központilag szabályozott. Az egyes programpontok kidolgozása azonban annak megfelelően történt, hogy eddig zömmel a nyelvoktatás területéről érkeztek hozzájuk szakemberek. Így tehát módosítani kellett az egyes programpontokon, amelyek konkretizálása végül is rám hárult. A kölcsönösen elfogadott program néhány pontja volt: Értékelő elemzést készítettem a Duquesne Egyetem Gazdasági Karának tantervéről, a magyar felsőfokú közgazdászképzés jellegéről és struktúrájáról írtam egy tanulmányt, írásban véleményeztem a szocialista országok gazdaságára vonatkozó ismeretek kinti oktatásának állapotát. Ez vélemény helyett óhatatlanul kritika lett, mivel a fent említett témáról igen keveset és azt is inkább ideológiai alapon oktatják. Készítettem egy bibliográfiai válogatást a magyar gazdaságra vonatkozó angol nyelvű irodalomból. Ezenkívül az érdeklődő tanárok számára pedig tartottam egy szeminárium-sorozatot a magyar gazdaság fejlődéséről, a gazdaságirányítás és -tervezés rendszeréről. A fenti szemináriumra készített jegyzetekből „Economic Problems: Hungary" címmel írtam egy tanulmányt, melyet az egyetem egy új kiadványsorozat első füzeteként megjelentetett.

Számomra azonban a diákokkal, a tanárokkal és másokkal folytatott közvetlen beszélgetések voltak a legérdekesebbek.

— Rendszeres oktatás keretében mit tanított?

— Sajnos nem sikerült teljesen valóra váltani a saját elképzelésem, mivel az általam javasolt két tárgyat a tanterv kötöttségére való tekintettel nem lehetett beiktatni. A második félévben egy általam kialakított tematika alapján a matematikai közgazdaságtan oktatását vállaltam. Túl ezen egyes tárgyak keretében vállaltam egy-egy heti előadás megtartását különböző témákról.

— A Duquesne Egyetemen kívül az USA mely más egyetemén tett látogatást?

— Pittsburgh másik két egyetemén kívül néhány napos látogatást tettem a Duke és a Minnesota egyetemeken. Mindkét látogatás a múlt évi budapesti, az amerikai—magyar közgazdászképzést összehasonlító kerekasztal megbeszélés folytatása volt. A látogatás célja tulajdonképpen közös kutatásra javasolt oktatás-módszertani kísérletek helyszíni tanulmányozása volt. Az egyik egy számítógépes módszeré, amely az USA oktatásában széles körben ismertté és alkalmazottá vált. A program az előadók anyagának megértését és elsajátítását ösztönzi, ellenőrzi hétről hétre a legkülönfélébb egyénre szabott, és összevont kiértékelések segítségével.

— A különböző szemináriumok, előadások után milyen jellegű kérdéseket tettek fel önnek?

— Az érdeklődés általában nagy és különösen a diákok részéről őszinte volt. A szocialista országokról igen keveset és főleg propaganda sztereotípiákat ismer még a tanárok többsége is. A jobban tájékozottak körében továbbra is az új gazdasági mechanizmus áll az érdeklődés középpontjában. A kérdések is ennek megfelelőek voltak. Kifejezetten ellenséges vagy provokatív kérdéssel csak ritikán találkoztam, de ezek „helyretétele" viszonylag egyszerűen ment.

— Az USA-beli képzési rendszer főbb jellemzőiről kérem beszéljen néhány mondatban.

— Az USA-ban bölcsőde vagy óvoda szinte alig található. Az ötéves korúak számára egy úgynevezett iskolaelőkészítőt tartanak. Ezt követően hatéves kortól végzik a gyerekek a nyolc elemit, majd a négyéves középiskolát. Ami már a középiskolai oktatásban, majd pedig a felsőoktatásban egyre inkább dominál, a tantárgyakat illető sok alternáció lehetősége, ami nagyban készteti a diákokat az önállóságra, illetve érdeklődésük reális felmérésére.

Felsőoktatási intézménybe való felvételnél több szempont szerint mérlegelnek. A Duquesne-n például előírják, hogy a jelölt tanulmányi szempontból az adott középiskola felső 3/5-be tartozzon, illetve a tanult tárgyak megfelelő megoszlását és az azokból szerzett jegyek szintjét. Ezenkívül egy standardizált felvételi tesztet is kell írni. Kivételes esetekben valaki már a középiskola harmadik osztálya után is felvételt nyerhet felsőoktatási intézménybe. Felsőfokú képzés állami és magánegyetemeken folyik, az ezek közti különbség elsősorban a tandíj nagyságában nyilvánul meg. Az egyes egyetemek közt azonban jelentősek a szintkülönbségek. A felsőfokú képzés nagyon változatos, az egyes intézményekben más koncepció szerint folyik az oktatás. Az egyetemen, ahol tanítottam a tandíj körülbelül 3500—4000 dollár évente.

Az egyetemek körül valóságos diáknegyedek, úgynevezett campusok alakulnak ki, a diákok zöme kollégiumokban, igen önállóan él. Az önállóságot azonban a tanulás terén is fokozottan megkövetelik, mivel a hallgatók főként előadásokat hallgatnak, nagyon kevés a szeminarizált tárgy. A tanár a kurzus elején bejelenti a kötelező irodalmakat, a számonkérés formáját, idejét, a többi már a diák dolga. Az órálátogatás csak dolgozatírás vagy vizsga esetén kötelező. Érdekesség, hogy a különböző tárgyakból az osztályzatok szigorúan titkosak. A jegyeknek azonban nagy jelentősége van, tanulmányi szempontból, mivel csak bizonyos átlag esetén kapnak diplomát, így ha az átlag nem ér el egy bizonyos szintet, akkor először figyelmeztetik az illetőt, majd próbaidő, utána pedig adott esetben ismétlés vagy elbocsátás következik. A szóbeli számonkérési formát szinte egyáltalán nem alkalmazzák. A diákok évközben dolgozatokat, házi feladatokat írnak, ezek néha kisebb észszerű kifejtéseket igényelnek. év végén pedig záródolgozatot írnak, amely zömmel tesztjellegű kérdéseket tartalmaz. Az ezekre kapott osztályzatok súlyozott számtani átlaga határozza meg a végleges osztályzatot. Az oktatásban döntően a hagyományos módszereket alkalmazzák. A felsőfokú képzésnek különböző fokozatai vannak: így az úgynevezett undergraduális, majd az ezt követő graduális képzés, amely lényegében elmélyítése, kiszélesítése az előbbinek, különösképpen a master fokozat esetében, ami megközelítően a mi diplománknak felel meg. Más a helyzet a doktori fokozat esetében, ahol a képzés egyénre szabott, zömében csak alternatív tárgyakkal foglalkoznak a hallgatók. Itt igen szoros a kapcsolat az instruktorral, a tanárokkal, félig-meddig inkább kollegális viszonyként lehetne jellemezni ezt a fázist. A hallgatók aktívan részt vesznek a kutatásokban, a különböző tanszéki szemináriumokon, sőt ekkor már tanítanak is.

— Mi a helyzet az egyetem utáni munkalehetőségekkel?

— Ez ismét a hallgatók problémája. Ezen a területen is a piac szabályoz. A jó hírnevű egyetemekkel szemben a munkaadóknak semmiféle fenntartása nincs természetesen. Egyébként az egyes egyetemeken állásközvetítők vannak, és az ő segítségükkel keresnek munkát a hallgatók, bár az elhelyezkedés végleges döntésénél a személyes interjúk sokat nyomnak a latba.

Horváth Nóra

Bonni részlet

Fotó: Simonyi Tamás

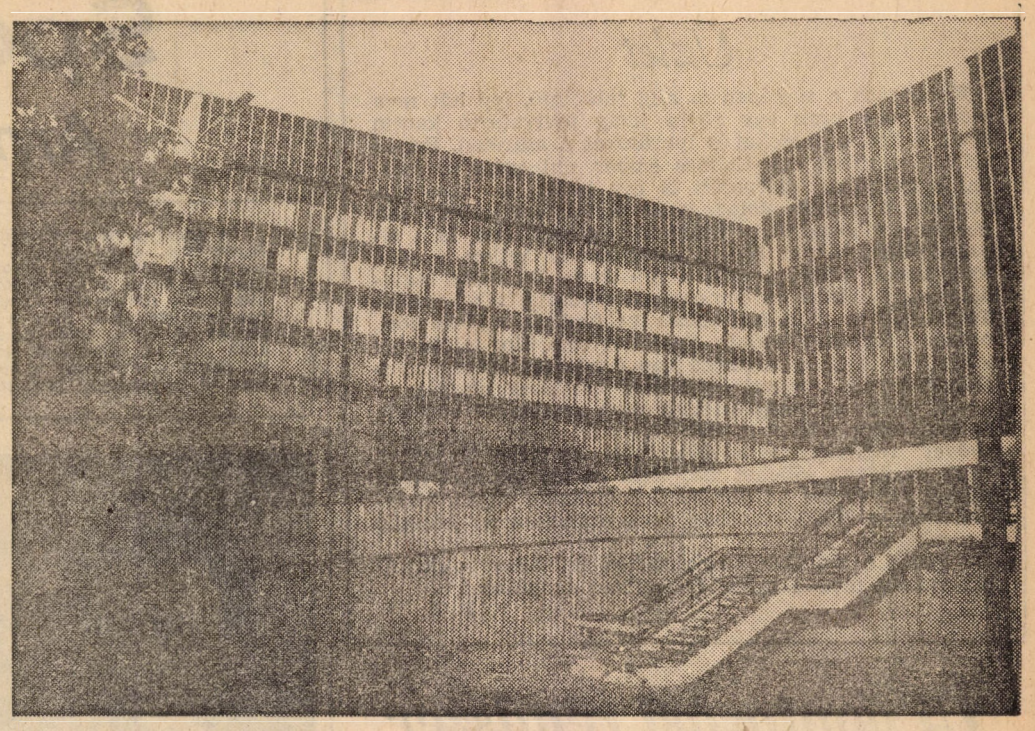

Új főiskola

Azt hiszem, nem jó helyen járok! A portás bácsi megnyugtatott. „Igen, ez a most megnyílt *Tanácsakadémia, új nevén: Államigazgatási Főiskola*".

A hatalmas üvegfal, a süppedős bőrfotelek, a márványutánzatú asztalok, az aranycsíkos tapéta, déli növények — *inkább egy előkelő szálloda benyomását keltették* — nem mint egy főiskola „zsibongóját".

A tantermek — ízléses barna-narancs színösszeállítása, a kárpitozott székek — sem maradnak le az előkelőségi versenyben. Minden padon Kékkúti kristályvíz, poharak — ha az a szegény diák szomjas lenne... A legkülönbözőbb technikai felszerelésekkel ellátott előadók, az üvegfalú, teraszos könyvtár, az olvasó (az elmaradhatatlan bőrfotelekkel) hát mit mondjak? Tátva maradt a szám, s még az igazgató szobájában is csak tátogtam — rövid szünet után tudtam összerakosgatni gondolataimat, kérdéseimet.

— *Nem új intézmény* az Államigazgatási Főiskola. 25 éves múltra tekint vissza — *kezdett bele a főiskola történetébe Kelemen Ferenc főigazgató.* A Tanácsakadémia volt az iskola jogelődje, 1953-ban alapították. Az államgépezetnek új szakemberekre volt szüksége, járási, városi, községi vezetőkre. Amolyan *„gyorstalpalónak" tekintették* ebben az időben. Nem csoda, a szakemberhiányt sürgősen kellett pótolni. Hátránya volt, hogy csak körülhatárolt, szűk körben biztosítottak lehetőséget a végzettek számára. *Az oktatás egy- és kétéves volt.* A 70-es években a szakigazgatási apparátus számára fejlesztették a képzést. *Később felmerült az igény, hogy olyan oklevelet kapjanak a hallgatóink, amely szélesebb skálában biztosít elhelyezkedési lehetőséget.* Ezt az államélet fejlesztése követelte meg. Ezenkívül decentralizálták az államigazgatási hatásköröket, a helyi tanácsok önállósága megnőkedett, képzettebb emberekre volt szükség. *Elkészült egy új főiskola terve. Ez lett a szeptemberben megnyitott Államigazgatási Főiskola.*

— *Mennyiben tér el a mostani oktatás jellege a régitől?*

— A képzési időt megnöveltük. *Nappali tagozaton 3 év, esti-levelezőn 4 év.* Kibővítettük a tananyagot, *29 tárgyat oktatunk.* Köztük jogi, gazdasági, szervezési-vezetési ismereteket sajátíthatnak el a hallgatók. Új tárgyként még gépírást, retorikát, stilisztikát, idegen nyelvet is oktatunk.

— *Mindezt heti hány órában?*

— *33 a heti óraszám.* Mellette minden második szombat szabad.

— *Ki tanulhat a főiskolán?*

— *Minden érettségizett fiatal,* aki egy évet már dolgozott az államigazgatás területén. S természetesen az, aki a felvételi vizsga követelményeinek megfelelt — magyarból, történelemből.

— *És hányan feleltek meg?*

A nappali tagozaton *150 hallgatóval vágtunk neki az első szemeszternek. Háromszoros volt a túljelentkezés.*

— *Milyen kapcsolata van a főiskolának más intézményekkel?*

— Az ismeretanyag kiválasztásban nyújtottak segítséget más főiskolák, egyetemek, *főleg az ELTE — a testvérintézményünk, valamint a Rendőrtiszti főiskola.*

— *Hány oktatási helyiségből áll a főiskola?*

— *Tizenhárom kis szemináriumi teremből, és két nagy előadóból.* Mellette oktatói, gazdasági, pénzügyi helyiségeink is vannak.

— *A vidéki hallgatók részére biztosítanak kollégiumot?*

— S méghozzá milyen gyönyörűt! Itt van közvetlenül *az iskola mellett* — mutatja a főfőigazgató az ablakon át a négyemeletes csupa üveg épületet.

Kíváncsi lettem:

— Vajon a kollégium is hasonló „stílusban" van berendezve?

— Meg kell nézni! — mosolygott az igazgató.

Őszintén szólva kicsit irigykedve mustrálgattam a szobákat (miközben a mi Makarenko utcai kollégiumunkra gondoltam). *A padlószőnyeggel borított kétágyas, íróasztallal, beépített szekrényekkel, külön fürdőszobával, házitelefonnal felszerelt lakosztályok — minden igényt kielégítenek.* S hogy a srácoknak ne kelljen takarítani, külön takarítóbrigádot fogadott a főiskola. A kollégium minden emeletén társalgó, tv, fotelek.

Az egyiket kipróbáltam! Irtó kényelmes! 150 nappali hallgató közül, idén 140-en itt laknak.

Éppen vége az órának, mikor átvágok a főiskola udvarán. Az üvegfalon át jól látom, a srácok a „zsibibe" sietnek — elnyeli őket a bőrfotel. Tarisznyájukat a márványasztalokra dobják; Symphoniájuk hamuját az égővörös, talpas hamutartóba szórják, lépteik zaját elnyeli a padlószőnyeg.

Így várják a következő órát.

Babucs Éva

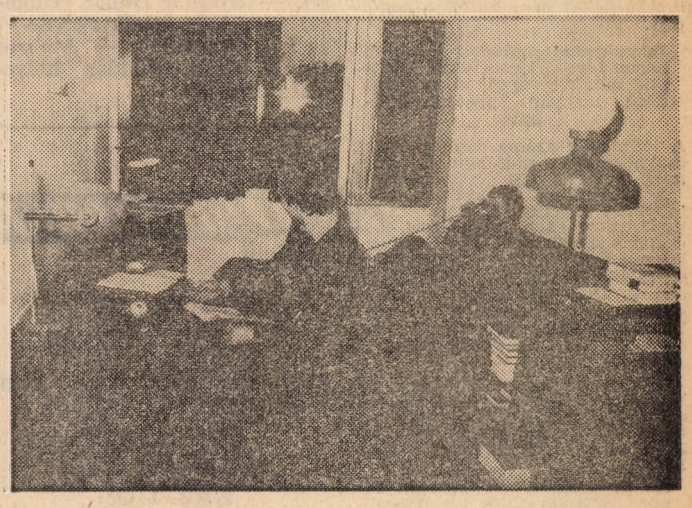

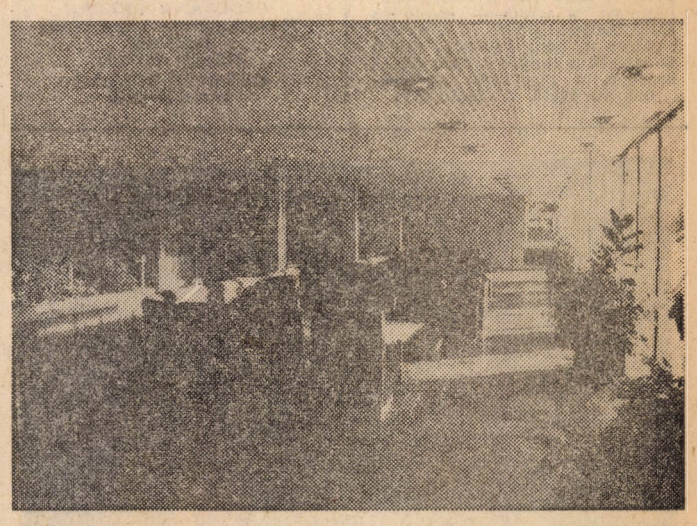

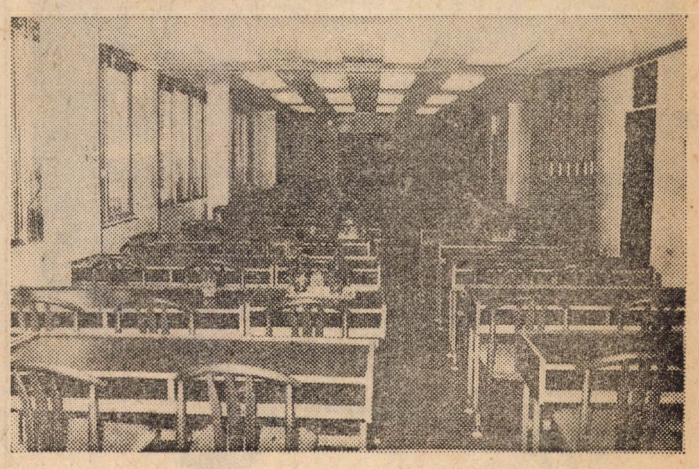

Pullai Árpád felvételei

Üzlet

Kunbaracs a térképen is alig található, így hát nem csoda, hogy csak egy rövid ideig nyitvatartó kantin várta a ker. szakosokat és iparosokat a szüreten. Persze ezúttal is akadt egy élelmes ember, aki egyik barátjával hamarjában szervezett is egy büfét a táborban. Roppant dicséretes dolog, örült is mindenki. Boldogok voltak a táborlakók, a tanárok még segítettek is a cipekedésben, hiszen három kilométerről kellett a sört, bort, kávét, üdítőt és cskit szállítani. De talán legvidámabban a büfé kezdeményezői dörzsölgették kezüket. Teljes joggal tehették, hiszen például az 5,20-as sört, potom 7 forintért árulták. Senkinek sem tűnt fel ez, így a tanárok is csak az utolsó nap értesültek az önkényes árdrágításról, amellyel — óvatos becslések alapján — 5—600 forint nyereségre tettek szert az alkalmi büfések. Értesüléseink szerint a KISZ-vezetők egy „ejnye-bejnyével" regisztrálták a történteket, és ezzel lezártnak vélik az ügyet, jóllehet már nem ez volt az első ilyen jellegű működése az illetőnek. Augusztus végén, Balatonlellén, a KISZ-táborban is bemutatkozott hasonló szerepkörben.

Pedig a másokat megkárosítók felhőtlen boldogságát valami módon mégis be kellene árnyékolni.

B. L.

Új pontozási rendszer az AIESEC-ben

Az AIESEC, a Közgazdasági Egyetemek Világszövetsége 30 évvel ezelőtt alakult meg. A szervezet célja, hogy a jövő gazdasági életének vezetői közvetlenül megismerjék más országok életét. A jelenleg 55 tagországot számláló szervezetnek Magyarország 1972 óta tagja. A magyar nemzeti bizottság munkájának vezetője a Közgáz, részt vesz még benne a Pécsi Tudományegyetem Közgazdasági Kara, a Külkereskedelmi Főiskola, a Pénzügyi és Számviteli Főiskola, valamint a Kereskedelmi és Vendéglátóipari Főiskola.

A nemzeti bizottság feladata kapcsolatkeresés olyan vállalatokkal, amelyek nyáron kéthónapos időtartamra foglalkoztatni tudnak külföldi Közgáz hallgatókat, illetve amelyek anyagilag támogatják a szakbizottságot.

Tél végétől folyik a magyar diákok kiutazásának és a hozzánk látogató külföldiek programjának szervezése. A szakbizottság várja az elsősöket erre az érdekes, mozgalmas, nyelvtudást hasznosító munkára.

Az AIESEC-gyakorlatra utazó magyar egyetemistákat mostantól új pontozásos rendszerrel választják ki a jelentkezők közül. A továbbiakban a szakbizottság kiadványát ismertetjük: az AIESEC-gyakorlat a tőkés Nyugat- és Dél-Európa országaiban, valamint Csehszlovákiában, Lengyelországban és Jugoszláviában végzett, a magyarhoz hasonló szakmai gyakorlat (tehát nem kutatási ösztöndíj).

Jelentkezhet minden legalább harmadéves, kiemelkedő szakmai munkát végző, jó nyelvtudású magyar egyetemi hallgató.

A kiutazók száma függ a hazai szakbizottság munkájától, valamint a KISZ KB jóváhagyásától.

A jelentkezés a kitöltött adatlapokkal történik. A szervezés bonyolultsága és a kiutazással kapcsolatos egyéb problémák miatt a sikeres pályázók körülbelül 70 százaléka utazik majd ténylegesen. A kiutazóknak kell fizetni az útlevél, a vízumok, a kiutazás költségeit, valamint hozzájárulást az AIESEC-szakbizottság költségeihez.

A kiutazók száma az elmúlt évben megnövekedett, ezért szükségessé vált egy hatékonyabb rendszer kidolgozása, amellyel áttekinthetőbb és objektívebb a kiválasztás.

Az új rendszerben összesen 94 pont érhető el, a következőképpen: a szakmai munkára 49, a mozgalmira 25 és a nyelvtudásra 20 pont kapható. Ebből is látszik a szakmai rész döntő szerepe, a megfelelő nyelvtudás alapvető követelmény.

A szakmai munka 49 pontját a konferenciára került TDK-dolgozatok (dolgozatonként 8 pont, plusz első helyezésként 4 pont = maximum 24 pont) tanszéki, és egyéb dolgozatok (egyenként 5 pont = maximum 10 pont), valamint megelőző két félév tanulmányi átlaga alapján kapott pontok (maximum 15) alkotják.

A mozgalmi munkára a csoport 5 pontot adhat, a kari vagy egyetemi munkát a kari vezetőség pontozza 0-tól 10-ig. Az AIESEC-szakbizottságban végzett munka szintén 0—10 pontot ér.

A fair szintű nyelvtudásra nyelvenként 5, a fluent szintűre pedig nyelvenként 10 pontot kap a jelentkező. Pontegyenlőség esetén a KISZ-munka differenciál.

Bővebb tájékoztatás a KISZ-bizottságon, illetve az AIESEC-faliújságon.

AIESEC-szakbizottság

CSELGÁNCS

Október 7—8-án rendezte meg a Magyar Cselgáncs Szövetség az utánpótlás korú cselgáncsozók Budapest-bajnokságát, ahol szakosztályunk versenyzői három első — Szente Zsolt, Varga Ferenc, Tardi László — három második — Kikillai Gábor, Tapolcai László, Donovák Ferenc — és két harmadik — Ambrus Zoltán, Győr Sándor helyezést szereztek.

KÖZGAZDASZ

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem lapja
Megjelenik kéthetenként a tanulmányi időszak alatt
Felelős szerkesztő: FARKASINSZKYNÉ HALAY EDIT
Szerkesztőség: Budapest, Dimitrov tér 8. 1093.
Telefon: 174—548
Kiadja a HÍRLAPKIADÓ VÁLLALAT Budapest, Blaha Lujza tér 3. 1959.
Felelős kiadó: CSOLLÁNY FERENC
78—4317. Szikra Lapnyomda Budapest
Felelős vezető: CSÖNDES ZOLTÁN vezérigazgató

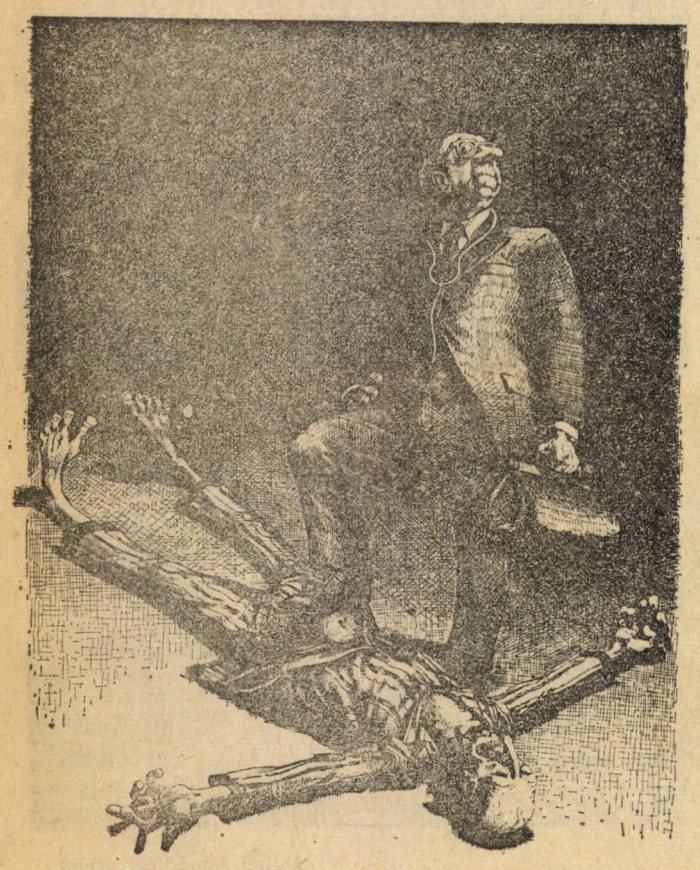

Sport és társadalom

Amatőrizmus és profizmus

A sport sokakat érdekel. Indulatokat vált ki, felkavarja az érzelmeket, állásfoglalásra késztet. Különösen nagy világversenyek idején. Ugyanakkor azonban a sportnak még tisztázatlan a helye a társadalomban, noha már ott tartunk, hogy világszerte felismerték növekvő társadalmi jelentőségét. Vannak sportszociológusok, akik a XX. századot a „sport századának" tartják, de olyan vélekedéseket is hallani szakemberektől, hogy csak „a XXI. századnak lesz igazán a gyermeke" a sport. Hiba lenne túlértékelni a sport szerepét, helyét a társadalomban, de ugyanolyan hiba lenne alábecsülni is jelentőségét. Sorozatunkkal arra törekszünk, hogy reális képet kapjunk a sportról. Így szót ejtünk arról, hogy van-e profizmus Magyarországon; hogyan működik egy fegyelmi bizottság, milyen sportetikai kérdések merülnek fel; bemutatunk egy fiatal sztárt a legnépszerűbb honi sportágból; megszólaltatunk egy szövetségi kapitányt arról, hogy milyen következményei vannak bizonyos sportágakra nézve az olimpia-centrikusságnak; riportot készítünk egy művészi torna munkaközösségben, ahol igen sok ember kedveli meg a mozgást és végül kitérünk a sportújságírók szerepére, felelősségére.

Dr. Frenkl Róbert 1934-ben született. Elvégezte az Orvostudományi Egyetemet; jelenleg a Testnevelési Főiskola Orvostudományi Tanszékének vezetője. Ezenkívül az OSC ügyvezető elnöke és számos könyv szerzője. A közéletben a legnagyobb vitát „A sport közelről" című alkotása váltotta ki, 1974-ben. Frenkl dr. orvos, kutató és évtizedek óta sportvezető, valaha pedig aktív kézilabda-játékos, így valóban belülről látja-éli a sportot. Elsőként vele beszélgetünk.

— Annak idején — a felszabadulás előtt, sőt még az ötvenes években is — sokat jelentett az, ha valaki — mondjuk egy munkás-, vagy parasztfiatal — sportolhatott, bekerülhetett egy egyesületbe. Kiemelkedhetett ezzel a többiek közül, olyan anyagi színvonalhoz juthatott, ami mások számára elérhetetlennek tűnt. Ma már ez megváltozott. Ha nem is éri el mindenki a sportolók életszínvonalát, de legalábbis megközelíti azt. Tehát ez már nem motiválja az embereket. Ön hogyan látja ezt?

— Igen, ez pontosan így van. És ez végülis jó dolog. Nem mintha ezen a területen a „lehetőségek" kimerültek volna. Amikor egy 18 éves embert azzal akarok motiválni, hogy 20 éves korára háromszobás lakása, kocsija, olyan életszintje lesz, amit a szülei egy becsületes élet munkájával nem értek el, ez nem feltétlenül jó. Dehát innen is fakad még a társadalomban egyfajta ellenszenv a sporttal szemben.

Sajnos a magyar sport eredményei szerényebbek, mint lehetnének. S ha minél kevesebb az eredmény, annál inkább fennáll azok túlértékelésének és anyagi túldotálásának a veszélye. Ugyanakkor a másik oldalon sokkal több munka és teljesítmény kell ma az eredményességhez, tehát megérdemli azt a versenyző. Ahhoz viszont, hogy néhányan elérjenek a csúcsra, túl sokan vannak jól dotálva. És ha én már jól laktam a felkészüléssel, akkor számomra az, hogy nyerek, vagy nem nyerek, túl nagy rizikót nem jelent. Nehéz ebben dönteni; ez egy ördögi kör, mert ha nem adok feltételt — anyagit is — a versenyzőnek, akkor, hogy készüljön föl. Ha viszont adok, és ez nem motivál, hogy fog nyerni.

Sajnos vannak még ma is a sportban olyan vezetők, akik nem hajlandók tudomásul venni, hogy a hetvenes évek végén, a mai kornak megfelelő eszközökkel kell az ifjúságot megnyerni. A sportnak az erkölcsi ereje sokkal nagyobb, mint amennyire kihasználjuk. Az ifjúság önkifejezésére, a rivalizálásra kéne a magyar sportban is sokkal jobban építeni.

— Említette, a sportolók dotálását. Itt kapcsolódik be az amatőrizmus-profizmus kérdése. Létrehoztak különböző kategóriákat, így a nemzetközi klasszis, klasszis stb. Tehát ezek a versenyzők, már a sportért kapják a pénzt. A kategorizálás ily módon egyfajta profizmust teremtett. Jónak tartja ezt a rendszert?

— Igen, ez egy lépés előre, aminek van előnye és ugyanakkor fölvet problémákat. De maga az, hogy van ilyen törekvés, az feltétlenül jelent valamit. Persze lényegesen elkésett már ez az intézkedés, de hogy megszületett az jó. Nem old meg semmit így önmagában, de segít. Benne van abban a, mondjuk így, rendeletrendszerben, ami azért megkönnyíti a sportvezetők munkáját. Ez a profizmus eddig is meg volt, csak most a sport révén adható juttatást — a NOB (Nemzetközi Olimpiai Bizottság) amatőr szabályának megfelelően — legalizálták. És ezt tartom pozitívumnak.

Igazából nem jelent ez a kérdés akkora gondot, mint kívülről esetleg látszik. Úgy szoktam mondani, hogy aki ma az élvonalban van, az nem lehet amatőr. A szónak a klasszikus értelmében. A NOB ezt világosan elrendezte. Nem lehet heti két-három edzéssel fölkészülni, aki pedig heti tíz edzéssel készül föl, az nem tud amellett teljes értékű munkát végezni. Vannak emberek, akik az életük egy bizonyos szakaszában, rövidebb-hosszabb, de mindenképpen évtizedes, az alkotó kort érintő szakaszában jóformán csak sportolnak. Ezeket dotálni kell. Gondot jelent ez a kapitalista országokban éppúgy, mint a szocialista társadalomban, s minden társadalom a saját mechanizmusának megfelelően oldja meg ezt a kérdést. Itt érthetően sok a buktató, sok a gond, de alapvetően az elvek tiszták. Tehát, hogy a teljesítményt el kell ismerni, annak van egy kifejezhető társadalmi értéke, ezt korrektül meg lehet határozni. Alapvetően a dolog erkölcsi része nem olyan súlyos, mint régebben. Tehát, hogy eleve pénzt kap azért, mert sportol. Hogy ez már akkor nem sport? De igen, ez a mai sport. Ez egyszerűen abból a szituációból adódik, hogy nem lehet másként fölkészülni az időbeli igénybevétel miatt. Tehát vagy edzem, vagy dolgozom. A legfontosabb talán az, hogy arról gondoskodjunk, amikor befejeződik a sportpályafutás, akkor az illető be tudjon illeszkedni egy nem sokkal rosszabb anyagi szinten a társadalomba. Ez a legnehezebb kérdés. Én semmiképpen sem privilegizálnám — ne legyen félreértés — a sportolók helyzetét. Ha nem társadalmon kívüli gladiátoroknak nézik az élversenyzőket, hanem embereknek, a társadalom hasznos tagjainak, akkor oldódnak föl ezek a kérdések.

— Ön azt mondta, hogy a sportolókat tekintsék embernek, s ne gladiátoroknak. Ennek eléggé ellentmond az a gyakorlat — az átigazolásokkal kapcsolatban —, hogy sok esetben a sportolót árunak tekintik. Adják-veszik őket, s ő az utolsó, aki megtudja azt, hogy el kell mennie egy másik egyesületbe. Ezt, hogyan lehet összeegyeztetni a szocialista erkölccsel és azzal is, amit az előbb elmondott?

Ez főleg a labdarúgásban van így. A sportoló egyébként nem úgy éli át az eladottságát, mint egy kiszolgáltatottságot, mert ő se jár rosszul. De azért nem elsősorban hazai specialitás, ez a nemzetközi labdarúgó sport kihatása, ahol a sportban az üzlet a meghatározó. Hogy nálunk ilyen felemás módon van ez elrendezve, az annak a következménye, hogy mi próbáljuk ezt társadalmi rendünk sajátságai alapján tompítani, de ugyanakkor nem tudunk tőle teljesen szabadulni, mert azzal akarunk rivalizálni. De ebben a kérdésben, azt hiszem, sem én, sem más nem kompetens, senki sincs abban a helyzetben, hogy ezt fölülről bírálja. Nagyon remélem, hogy ez egy átmeneti jelenség, ami el fog idővel rendeződni.

Realitás a labdarúgás magas társadalmi presztízse ma is. Érdekli az embereket, szeretik. Azért nehéz tiszta helyzetet teremteni a labdarúgásban, mert éppen a népszerűség és a presztízs miatt tele van drukkerekkel, a legmagasabb szintig és ez nagyon megnehezíti a helyzetet. Én túlzottnak tartom a beavatkozást a labdarúgás fejlődésébe, ma Magyarországon. Dehát a labdarúgás külön téma. Más ott a népszerűség, sőt a benne forgó anyagiak is.

— Úgy vettem észre, ön nem szívesen beszél a labdarúgásról.

— Több oka van, hogy nem szívesen beszélek róla, pedig most is állandóan bele botlunk. Az egyik az, hogy ez sajátos terület, tehát nem vonatkoztatható egyértelműen a sport egészére. A másik, hogy nem vagyok olyan tájékozott a labdarúgásban. A harmadik ok abban keresendő, hogy a labdarúgásban egy nagyon erős vezetői elképzelés érvényesült az elmúlt öt évben, aminek az eredményei pozitívan értékelhetők, de ugyanakkor sok szakmai kérdésben olyan elképzelések érvényesülnek, amelyeket biológiai-élettani oldalról nem lehet helyeselni. Tehát ennyiben érzett rá arra, hogy valóban van bennem egy ilyen tartózkodás a labdarúgástól. A sportban különben is gyorsabban jár az óra, éppen azért, mert rövidebb, behatároltabb az idő a teljesítmények eléréséhez, s így fölnagyítva mutatkoznak a társadalmi élet gondjai. Tehát, amikor azt mondjuk, hogy a fociban, vagy egyáltalán a sportban van korrumpálás, vagy bunda, vagy visszaélés, esetleg játékosok árubabocsátása, akkor tulajdonképpen arról van szó, hogy a társadalmi életben is megvannak ezek. Csak a sportban felnagyítva jelentkeznek. Ez egy tükröződés voltaképpen. Ellentmondásos korban élünk, s ezek az ellentmondások a sportban is jelentkeznek.

— Ahhoz, hogy megfelelő szintű sport legyen, jó, hozzáértő sportvezetőkre is szükség van. Igen ám, de azt mondják, hogy azok lesznek sportvezetők, akik a társalmi élet más területén kudarcot vallottak, vagy éppenséggel nagyon elismertek, jóllehet a sporthoz nem nagyon értenek.

— Ez most már szleng. És mint minden ilven általánosított állítás nem igaz. De biztos, hogy van valami epikai hitele. Az igaz: nem szerencsés, hogy aki kifejezetten nem szereti a sportot — és ilyenek is voltak — sportvezető legyen. Ez ugyanaz, mintha valakit nem érdekel a képzőművészet, azt nem helyes egy képtár igazgatójának kinevezni. Az rosszul fogja érezni magát a munkahelyén. Ilyen valóban volt, de azt hiszem, ezen már túl vagyunk, és van annyi sport iránt érdeklődő, képzett ember Magyarországon, hogy ebből kitevődik egy jó sportvezető gárda. Úgy fogalmaznék, és remélem ezzel nem bántok meg senkit, hogy a sport nem fejlődhet másként sehol, Magyarországon sem, ha a sporton belüli szellemi színvonal nem emelkedik. Ez vonatkozik a vezetők színvonalára és az edzők, versenyzők színvonalára egyaránt. És úgy tűnik, hogy legjobban a versenyzők színvonala emelkedik, ami a szellemieket illeti. A feladat az, hogy tartalmat adjunk annak az igénynek, miszerint az edzői pálya értelmiségi pálya. Ez kettős folyamat: a sporton belül levőkben is fel kell ébreszteni ezt az igényt, és a sporton kívül élő értelmiséget is közelebb kell hozni a sporthoz.

— Orvossal beszélgetve nem hagyhatom ki a dopping-kérdést. Azért sem, mert ez jelenleg igencsak központi helyet foglal el a sportéletben. Az edzőket, szakembereket szinte rákényszerítik, hogy mindig újabb, hatásosabb és így az emberi szervezetre mind károsabb doppingszereket állítsanak elő. A legutóbbi úszó VB-n az NDK-sok feltűnően gyenge szereplését értékelve például sokan emlegették a doppingot, illetve azt, hogy nem tudtak igazán jó doppinggal kirukkolni.

— Nem vitás, hogy a doppingolás reális veszély; küzdeni kell ellene ellenőrzéssel, de nagyobb a füstje, mint a lángja ennek az egésznek. Ugyanis tartósan doppinggal nem lehet az élvonalban maradni. Kétségkívül egy-egy világversenyre — itt van például az olimpia, amelynek most már irreálisan megnőtt a tétje —, doppingolnak esetleg. De például egy labdarúgó VB-n nem lehet doppinggal érvényesülni. Ezért azok a sportágak fognak megmaradni, ahol minimálisra csökkennek ezek a problémák. Minden sportág maga harcol a saját korlátai ellen. Legjobb példa erre a súlyemelés, amelynek a létét fenyegette már a dopping. És nagyon nagy dolog, hogy magyar főtitkár, Aján Tamás vezérletével folyik a tisztulási folyamat, hogy megmaradjon a sportág. Azt hiszem, hogy kinövi a világ sportja ezt a doppingkérdést. Azért is, mert rendszeresen nem lehet doppingolni, hiszen tönkre megy a szervezet; egy-egy versenyre pedig kritikus a használata. Sosem hittem el, hogy az NDK-sok elsősorban a doppingnak köszönhetik az eredményeiket. S, biztos, hogy a magyar sport szerényebb eredményeiben sem a doppinghiány az, ami meghatározó.

— Mire vezethetők vissza a magyar sport szerény eredményei, fejlődhet-e a magyar versenysport?

— Vannak a sportmozgalmon kívüli tényezők; ezek a nagyobbak. Erre már céloztam: a magyar társadalom pillanatnyi fejlettségi szintje nem kedvez a sportnak. Az, hogy már nem motivál a sport, és még nincs olyan színvonala az élet minőségének, hogy a sport evidencia legyen. Tehát a régi motiváció már megszűnt, az új még nincs meg. Másrészt pedig, nemzetközi összefüggésben föl kell számolnunk sportnagyhatalmi ábrándjainkat, hiszen egyre több nemzet kapcsolódik be a vetélkedésbe. A realitás az, hogy ahogy nő a rivalizálás, úgy csökken az egy nemzet által nyerhető érmek száma; jobban megoszlik. Az a baj, hogy számos sportágban a színvonalat sem tudjuk tartani, kiszorulunk még a riválisok közül is, nemhogy győzelemre lenne esélyünk. S ez már fölkészítésbeli, szervezésbeli problémákat érint. Pontosan fordítva kéne sok mindent csinálni. Én azt hiszem, hogy hagyni kéne az életet jobban érvényesülni. Sok fantáziadús edzőre, versenyzőre lenne szükség, s nem amolyan egykaptafára, a régi módszerre felkészítve azt a néhány embert, sportáganként. Ki kellene szélesíteni a rivalizálást, nem leszűkíteni. Van egy sor olyan intézkedésünk, ami tovább rontja az esélyeinket. Itt lehetne változtatni, például az utánpótlás nevelésénél, a feltételeknél, a kiemelt klubok kérdésénél stb. Ha ezen tudunk változtatni, akkor bízhatunk az előrelépésben.

Borsi László